

NOKIA

**LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN
OSAINVENTOINTI 2000**

117430. Nokia Hauroinen Liukuslahti. Työkuva. SE.

**Jouko Pukkila
Maakunnallinen yksikkö
Tampereen museot 2001**

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
1.1. Yleistä	3
1.2. Tutkimusalue	3
1.2.1. Nokian kaupunki	3
1.2.2. Luonnonympäristö ja ympäristön kehitys	4
1.2.3. Tutkimusalueiden topografia	5
1.2.3.1. Pitkäniemi	5
1.2.3.2. Liukuslahti	5
1.2.3.3. Jokisjärven alue	6
1.3. Aiemmat tutkimukset	7
1.4. Inventoinnin tavoitteet ja metodit	8
1.5. Inventoinnin tulokset	9
2. LUETTELO INVENTOINTIKOhteista	11
3. YLEISKARTTA	12
4. INVENTOINTIKOhteet	13
4.1. Esihistorialliset ja todennäköisesti esihistorialliset kiinteät muinaisjäännökset	13
4.1.1. Liukuslahti, kivikautinen asuinpaikka? [1]	13
4.1.2. Pitkäniemi 2, kivikautinen asuinpaikka [2]	24
4.1.3. Sotkanlinna (Harakkakallio), rautakautinen kalmisto [3]	33
4.1.4. Pitkäniemi 6, esihistoriallinen asuinpaikka? [4]	40
4.2. Esihistorialliset irtolöytöpaikat	49
4.2.1. Pitkäniemi 4, kvartsien irtolöytöpaikka [5]	49
4.2.2. Moisio, kvartsien irtolöytöpaikka [6]	54
4.3. Historiallisen ajan kohteita	58
4.3.1. Mæätialanlahti, historiallinen maakumpu [7]	58
4.3.2. Pitkäniemi 1, maanalaisia kiinteitä rakenteita (uusi aika) [8]	63
ARKISTOLÄHTEET	70
KIRJALLISUUS	70
RAPORTISSA KÄYTETYT LYHENTEET	70
NEGATIIVILUETTELO	71
DIALUETTELO	72
KARTTA: Inventoinnin aikana tarkastetut alueet	74
LIITE: Löytöluettelo	

NOKIA LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

1. JOHDANTO

1.1. Yleistä

Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö suoritti v. 2000 kesä- ja heinäkuussa arkeologisen tutkimuksen Nokian kaupungin alueella. Osainventointina toteutettu tutkimus keskittyi Pyhäjärven ranta-alueille, toisaalta v. 1985 löydetylle Liukuslahden kivikautiselle asuinpaikalle ja toisaalta Pitkäniemen alueelle. Edellisten lisäksi tutkimuksia tehtiin kaupungin länsiosassa Jokisjärven ympäristössä, josta myös etsittiin muinaisjäännöksiä.

Tutkimuksen tavoitteina oli valaista Nokian vähän tutkittua ja tunnettua kivikautta, selvittää Liukuslahden asuinpaikan kunto, joka asutuksen tiivistymisen myötä on joutunut lisääntyneen rasiuksen kohteeksi ja kolmanneksi löytää tulevien vuosien yleisökaivauskohteeksi soveltuva edustava kivikautinen kohde.

Kenttätöitä suoritettiin 7.6. – 7.7. 2000. Niiden aikana tehtiin koekuopitusta seitsemässä kohteessa ja suoritettiin maastotarkastuksia uusien kohteiden löytämiseksi. Tutkimuksen organisoinnista vastasi ja kaivausten valvojana toimi Tampereen museoiden maakunnallisen yksikön amanuenssi, FM Tuija-Liisa Soinen. Inventoinnin esi- ja jälkityöt teki, raportin laati sekä kenttätöitä johti FM Jouko Pukkila, kenttätöivaiheessa teknisenä apulaisena toimi arkeologian opiskelija, fil.yo. Elsa Österberg Turusta. Palkattuna kaivaustyövoimana toimi kuusi nokialaista nuorta 12.6.-7.7.2000 välisenä aikana. Lisäksi kaivaustyöhön osallistui 8.-11.6. välisenä aikana yhteensä neljatoista Nokian ja Tampereen työväenopiston arkeologikurssilaista eri pituisia aikoja. Jälkitöissä avusti maakunnallisen yksikön toimistotyöntekijä Päivi Heikkilä (valokuvien ja diapositiivien arkistointi, löytöjen punnitseminen ja pussittaminen sekä karttojen kopiointi ja väritys).

Kustannuksista vastasivat työväenopistot, Nokian kaupunki ja Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö.

1.2. Tutkimusalue

1.2.1. Nokian kaupunki

Nokia on n. 220 km² laaja kaupunki Tampereen länsipuolella. Se sijaitsee Pyhäjärvestä Kuloveteen laskevan Nokianvirran molemmin puolin. Nokian elinkeinoja leimaa nykyään teollisuus, jossa on puolet työpaikoista, puolet on palvelusektorilla. Elinkeinorakenne leimaa myös kaupungin maankäyttösuunnitelmia: teollisuudelle pyritään takaamaan riittävän hyvä infrastruktuuri ja sopivan kokoisia tontteja. Myös kaupungin asuntotuotanto on tarkoitus sovittaa paremmin kaupunki- ja palvelurakenteeseen, mistä johtuen mm. omakotitonttien tarjontaa pyritään lisäämään.

Nokia oli pitkään osa Suur-Pirkkalan laajaa pitäjää. Etelä-Pirkkala pysyi selvästi maatalousvaltaisena alueena, kun taas Nokia, Siuro ja Tampereen läntiset esikaupunkialueet kasvoivat 1860-luvulta lähtien vilkkaiksi teollisuusyhdyskunniksi. Vuonna 1922 kunta jakautui Etelä- ja Pohjois-Pirkkalan maalaiskunniksi. Vuonna 1937 Tampereen vaikutuksesta kasvaneet Pohjois-

Pirkkalan esikaupunkialueet liitettiin Tampereeseen ja jäljelle jääneestä osasta muodostui Nokian kauppala. Kaupunki Nokiasta tuli 1977.

1.2.2. Luonnonympäristö ja ympäristön kehitys

Nokian maisema on vaihtelevaa, tyypillisiä sille ovat suuret vesistöt ja pienemmät järvet ja lammet. Nokian länsiosissa, Kuloveden ympäristössä maasto on alavaa, kun taas Siuron pohjoispuolella ja Nokianvirran tienoilla paikalliset korkeusvaihtelut ovat merkittäviä. Nokianvirran ja Pyhäjärven välinen alue eroaa muusta Nokiasta kumpuilevine peltoineen, pähkinälehtoineen ja sokkeloisine vesistöineen. Kasvillisuudeltaan Nokia on rehevää, metsät ovat pääasiassa kuusivaltaisia, mutta myös lehtomaisen kasvillisuuden osuus on merkittävä. Selvintä lehtovyöhykettä edustaa Nokianvirran pohjoisranta, missä kasvaa vuorijalavia. Muita tärkeitä lehtolajeja ovat tammi, vaahtera ja pähkinäpensas. Porintien pohjoispuoleisilla alueilla on laajoja erämaa-alueita

Vesistöistä merkittävimmät ovat Pyhäjärvi, siihen laskeva Näsijärvi sekä Kulovesi. Suurin järvi, Pyhäjärvi, on Kokemäenjoen vesistön keskeisiä osia. Sen pinta on noin 77 metriä meren pintaa korkeammalla. Pyhäjärven vedet laskevat Nokianvirtaa myöten n. 7 km päässä olevaan Kulo- veteen, jonka pinta on parisenkymmentä metriä alempana. Vesireittejä pitkin on päässyt kulke- maan niin pohjoiseen kuin rannikollekin: Kyrösjärven reitti johtaa Pohjanmaan rajoille, Näsijär- veen laskevien reittien kautta on yhteys vielä kauemmas pohjoiseen. Pyhäjärven eteläosiin las- kevat reitit alkavat Uudenmaan rajoilta ja Päijänteen lähistöltä.

Pääosa Nokian maaperästä on moreenia, jota esiintyy kaikkialla muualla paitsi Pyhäjärven, No- kianvirran ja Kuloveden ranta-alueilla, jotka ovat pääasiassa savea ja hiesua. Hiekkamaata on ainoastaan kapeana vyönä Nokianvirran pohjoisrannalla Haavistosta Lukkilansalmeen sekä anomaalisina alueilla, jotka eivät näy maaperäkartalla. Maastonmuodoista näkyvin on harjajak- so, joka kulkee Tampereen Pispalasta Nokian keskustan ohi Siuroon.

Nokian sijainti on siis edullinen useiden pitkien järvireittien yhtymäkohdassa ja kun samaan solmukohtaan osuu suhteellisen helppokulkuinen maaliikennereitti harjajaksoa pitkin, voi ym- märtää joitakin niistä syistä, jotka ovat saaneet ihmisen jo varhain valitsemaan asuinpaikkansa täältä.

Nokian maisema on jääkauden tuote. Kun jääkauden aikainen jääpeite vetäytyi alueelta noin 10 000 vuotta sitten, paikalla lainehti meri. Jään painosta vapautunut maankamara pyrki palautu- maan entiseen, ennen jääkautta vallinneeseen asemaansa. Tästä seurannut maankohoaminen on nykyisin nopeudeltaan n. 5 – 6 mm vuodessa, aikaisemmin se oli nopeampaa. Vajaat 9000 vuotta sitten alkaneen ns. Ancylyus - vaiheen veden pinnan korkeus vaihteli Tampereen alueella 100 ja 115 metrin välillä nykyisen meren pinnan tasoa korkeammalla. Pyhäjärvi on kuroutunut itsenäiseksi järvioltaaksi Ancylyus - vaiheen jälkipuolella runsaat seitsemän tuhatta vuotta sitten, jolloin veden pinnan korkeus lienee ollut n. 10 metriä nykyistä korkeammalla. Maan kohoami- sen painopiste on pohjoisessa, minkä seurauksena järvioltaat kallistuivat etelään. Eräs merkittä- vimpiä seurauksia tästä oli Tammerkosken synty ehkä noin 6000 vuotta sitten, kun Näsijärven vedet etsivät uuden lasku-uoman järven eteläosassa. Tammerkosken synnyn jälkeen vedenpin- nan taso Pyhäjärvessä (korkeus nykyisin 77,2 m mpy) nousi 3-4 metriä. Vaiheen kestosta ei kuitenkaan ole tietoa. 1800-luvulla veden pinnan tasoa Pyhäjärvessä laskettiin noin kahdella metrillä. Pirkkalan puolella vuonna 1999 suoritettussa arkeologisessa perusinventoinnissa todet- tiin ainakin kaksi mahdollisesti eri-ikäistä rantaterassia: suurin osa kivikautisista asuinpaikoista

sijaitsee korkeudella 80-81 m mpy, eli noin 3-4 metriä nykyistä tasoa korkeammalla. Asuinpaikkoja on löydetty myös korkeudelta 85-86 m mpy.

1.2.3. Tutkimusalueiden topografia

Tutkimusten yhteydessä tehtiin koekuopitusta sekä Liukuslahden kivikautisella asuinpaikalla että Pitkäniemen sairaalan alueella. Kummankin alueen ympäristössä suoritettiin myös maastotarkastuksia, joiden aikana etsittiin kiinteitä muinaisjäännöksiä topografisesti sovelialta alueilta. Tarkastuksia tehtiin myös Siurossa Jokisjärven ranta-alueilla. Ne liittyivät Kuljun asuinpaikan paikallistamiseen.

Liukuslahden ja Pitkäniemen tutkimusalueita yhdistävä tekijä on Pyhäjärvi ja erityisesti sen Nokianvirran niskan kummankin puolella olevat alueet: Pitkäniemi sijaitsee järven pohjoisrannalla ja Liukuslahti länsirannalla lahden pohjukassa.

1.2.3.1. Pitkäniemi

Pitkäniemi sijaitsee Nokian koillisosassa Maatialanharjun eteläpuolella Pyhäjärveen pistävänä noin 1 x 1 kilometrin kokoisena niemekkeenä Pirkkalan pohjoispuolella. Aikaisemmin Pitkäniemessä sijaitsi kruunun sotilasvirkatalo, mutta 1890-luvun jälkipuolella sinne ryhdyttiin rakentamaan valtion mielisairaala. Sairaalan rakennukset sijaitsevat niemen eteläkärjessä, niiden pohjoispuolella niemen keskiosissa on viljelyksessä olevia peltoja ja henkilökunnan asuntoja. Niemen itäosan poikki kulkee Pirkkalaan vievä tie. Rakennetun maiseman hallitsevin piirre on kuitenkin Nokian ja Tampereen välinen moottoritie. Tien eteläpuolella, Pitkäniemestä länteen sijaitsevan Maatialan kylän alue on rakennettu täyteen omakotitaloja. Sairaalan rakennukset sijaitsevat 80 metrin korkeuskäyrän yläpuolisella alueella, joka on kokonaisuudessaan muokattua ja tasoitettua. Kaikkialle sairaalan alueelle on istutettu erilaisia eksoottisia puita ja pensaita ja alkuperäisiä maan pinnan muotoja ja kasvillisuutta on jäljellä niukasti.

Paikallisesti selkein piirre alueen maisemassa on rantatöyräs, jonka laki seuraa melko tarkkaan 80 metrin korkeuskäyrää. Sen yläpuoliset alueet ovat tasaisia ja muokattuja, rinteiden alapuoliset alueet ovat Pyhäjärven ranta-alueita. Niemen keskiosan pellot ovat hieman matalammalla. Peltojen pohjoispuolella maa kohoaa jälleen yli 80 metrin korkeuden, mutta mitään rantatöyrästä siellä ei ole. Maaperäkartan mukaan alueen valtamalaji on liejusavi, poikkeuksena sairaalan ylilääkärin entisen asunnon ympäristössä ja henkilökunnan asuntojen alueella sijaitsevat hiekkamoreeniesiintymät. Sairaala-alueen lounaisrannassa on hyvin pieni kalliopaljastuma. Koska maaperäkartat ilmoittavat vain sen maalajin, jota 30 sentin syvyydessä esiintyy eniten, ei pienialaisia tai ohuita anomalioita ole siihen merkitty. Tällainen on mm. niemen lounaisimmassa osassa sijaitseva, rantatörmän laella oleva hyvin kapea hiekkakaistale, jolla sijaitsee kivikautinen asuinpaikka.

1.2.3.2. Liukuslahti

Liukuslahden tutkimusalue sijaitsee Nokian eteläosassa Hauroisten kylässä Pyhäjärven lahden pohjoisrannalla etelään ja lounaaseen viettävällä rinteellä. Alueen topografisesti hallitsevin elementti on arkeologien Sotkanlinnan nimellä tuntema kallioalue, jonka virallinen nimi on Harakkakallio. Tässä raportissa kallioon viitataan nimellä Sotkanlinna (Harakkakallio). Maisema on nykyisen asutuksen leimaama, tutkimusalueetta rajaa kolmelta puolelta omakotitaloalue, lounaispuolella on kunnan yleinen uima- ja veneranta. Näiden välissä on hiekkapohjainen pyörätie, jonka voi vuoden 1985 yleiskartan perusteella todeta tehdyn asuinpaikan läpi sen löytämisen

jälkeen. Sotkanlinnan (Harakkakallion) mäen koko on noin 80 x 40 metriä ja korkeus enimmillään noin 95 m mpy eli se on noin 18 metriä viereisen Liukuslahden pintaa korkeammalla. Lakiosat ovat paljasta kalliota, rinteillä on maapeitettä ja niillä kasvaa metsää. Toinen selkeä maaston muoto alueella on kalliosta lounaaseen sijaitseva rantatörmä, joka laskee hyvin jyrkästi Liukuslahden rantaan. Törmän korkeus on enimmillään noin 5-6 metriä ja sen laen korkeus on n. 85 m mpy. Hieman etelämpänä törmä on loivempi - koekaivaushavaintojen perusteella vaikuttaa siltä, että se on peltotöissä madaltunut. Tällä alueella ensimmäisen törmän alapuolella on havaittavissa toinen, loivempi törmä. Aivan tutkimusalueen kaakkoisimmassa osassa korkeus on matalin, vain noin metrin verran vedenpintaa ylempänä ja osaksi se onkin vesijättömaata.

117427. Liukuslahden tutkimusaluetta halkova pyörätie sekä terassimuodostumat. Oikeassa reunassa näkyvä metsikkö on Sotkanlinnaa (Harakkakalliota) ympäröivää puistoaluetta. SE.

Maalajit alueella ovat maaperäkartan mukaan liejusavea ja kalliota, mutta kaivauksissa havaittiin metsäalueella huuhtoutunutta hiekkaa ja sen alla moreenia. Ympäristön luonnonhistoriasta kertonevat eräistä koekuopista tehdyt havainnot lustorakenteista – vuorottelevia ruskeita, vaaleita ja harmaita, hienojakoisesta siltistä, osaksi savesta koostuvia kerroksia, joiden paksuus oli 2-3 mm. Mahdollisesti ne kertovat vedenpinnan tason vaihteluista.

1.2.3.3. Jokisjärven alue

Maastotarkastuksia suoritettiin myös Siurossa, jossa oli ensin tarkoitus suorittaa tutkimuksia v. 1972 havaitulla Kuljun asuinpaikalla, jonka viereen tai yli oli tehty tie tarkastuksen jälkeen. Kohde osoittautui kuitenkin entisellä, umpeenkasvaneella peltoalueella sijaitsevana luonteeltaan epämääräiseksi ja vaikeasti paikannettavaksi, joten ajan puutteen takia sen tarkemmista tutkimuksista luovuttiin. Näiden tutkimusten yhteydessä suoritettiin myös Jokisjärven ranta-alueiden tarkastuksia valitsemalla kohteet lähinnä topografian perusteella.

Jokisjärvi tai Jokisenjärvi on noin kuusi kilometriä pitkä, enimmillään muutamia satoja metrejä leveä järvi, joka alkaa pohjoisesta Mahnalanselästä ja laskee Siuronkosken kautta Kuloveteen.

Sen korkeus on n. 60,6 m mpy. Siuronkosken puoleisessa päässä rannat ovat jyrkkiä, pohjoisempaan taas hyvinkin loivia. Maalaji on pääasiassa liejusavea, joskin paikoitellen on kallio-paljastumia. Järven ranta-alueet ovat joko viljeltyjä tai vapaa-ajan käyttöön rakennettuja. Rakentaminen on kuitenkin Siuronkosken rantoja lukuun ottamatta väljää ja rakennettujen tai viljeltyjen alueiden välissä on rantaan asti ulottuvia metsiköitä.

1.3. Aiemmat tutkimukset

Nokian kivikauden tutkimus on v. 2000 kesään saakka ollut kahden perusinventoinnin sekä Museovirastoon ja museoihin kertyneiden irtolöytöjen varassa. Inventoinnit tekivät Aarni Erä-Esko v. 1948 ja Erkki Renvall v. 1985. Kivikautisilla asuinpaikoilla on tehty vain yksi kaivaustutkimus, sekin Nokiaan vasta v. 1976 liitetyn Tottijärven puolella.

Aarni Erä-Esko löysi Liukuslahden alueelta Luodon saaren Särkänvirran puoleiselta rannalta kivikautisen asuinpaikan. Hän löysi kvartseja myös Viinikanniemestä, jossa myöhemmin suoritettu koetutkimus jäi tuloksettomaksi. Sotkanlinnan (Harakkakallio) laelta Erä-Esko löysi rautakautisen kummun, jonka ympäristössä on Turun yliopiston arkeologian oppiaineen myöhemmin suorittamissa kaivauksissa tutkittu useita rautakautisia muinaisjäännöksiä. Sotkanlinnaa ympäröiviltä peltoalueilta taas löysi Erkki Renvall vuonna 1985 kolme mahdollista kivikautista asuinpaikkaa. Pintapoinnassa löytyi hioimen tai kiviesineen katkelma, parikymmentä kvartsia ja muutama pala piitä. Yksi alueista sijaitsi aivan Sotkanlinnan eteläpuolella, kaksi muuta siitä 300-400 metriä luoteeseen (kartta 1). Valitettavasti ei ole tiedossa, mitkä löydöistä ovat peräisin mistäkin kohteesta, sillä löytöluetteloon ne on merkitty löydetyksi asuinpaikka-alueelta.

Uusimmat Nokian kivikauteen kohdistuneet osa-alueinventoinnit ovat vuodelta 2000. Molemmat suoritti Tampereen museot, toinen on tässä kertomuksessa käsiteltävä inventointi, toisen suoritti Vadim Adel lokakuussa 2000. Sen tutkimusalueena oli Nokianvirran lähiympäristön muinaisjäännökset, joiden joukossa on myös kivikautisia kohteita.

Pitkäniemen alueella ei ole tehty arkeologisia tutkimuksia ennen kesää 2000, mutta viitteen siellä sijaitsevasta kivikautisesta asutuksesta antoi kuitenkin perunamaasta v. 1953 löytynyt reikäkivi (HM 2001:1). Myös Pitkäniemen lähiympäristössä tunnetaan runsaasti kivikautista asutusta: eri aikoina on sen eteläpuolisilta alueilta Pirkkalasta löydetty kymmenkunta kivikautista kohdetta, viimeksi v. 1999, jolloin mm. läheisestä Isosaaresta todettiin laaja, hyvin säilynyt kampakeraaminen asuinpaikka.

Jokisjärven alueelta tunnetaan vain Kuljun kivikautinen asuinpaikka, joka löydettiin nyttemmin vahvasti metsittyneeltä pelloilta ja mahdollisesti se on osittain tuhoutunut, kun alueelle on rakennettu kevyen liikenteen väylä. Erä-Esko kiinnitti huomiota lukuisiin Siuronkosken alueelta löytyneisiin esineisiin. Osa niistä on löytynyt itse koskesta, osa ympäröiviltä alueilta. Alueita tarkastaessaan hän ei kuitenkaan löytänyt asuinpaikkoja. Hän tarkasti myös kahden Murhasaaresta löydetyn kiviesineen löytöpaikat, niin ikään havaitsematta merkkejä asuinpaikasta.

Pirkanmaan liiton julkaiseman ”Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset” -teoksen mukaan Nokian alueelta tunnettiin ennen vuotta 1996 12 kpl kiinteää tai kiinteäksi oletettua kivikautista asuinpaikkaa, asuinpaikka-alueita tai kalmistoa, joissa on yhteensä 19 kivikautista muinaisjäännöistä. Ainoa, jolla on suoritettu kaivauksia on Nokian Tottijärven Pelttarin vasarakirveskulttuurin aikainen asuinpaikka ja hauta tai kalmistoalue. Se on ainoa varmuudella ajoitettu kivikautinen kohde, joskin saman aikaiseksi voi ajoittaa Erä-Eskon Huvilaniemessä toteama, joko osittain tai kokonaan tuhoutunut asuinpaikka.

1.4. Inventoinnin tavoitteet ja metodit

Tutkimus toteutettiin osa-alueinventointina, jonka yhteydessä suoritettiin koekaivauksia joko aiemmissa inventoinneissa todetuissa kohteissa tai maastotarkastusten yhteydessä löydetyissä, topografialtaan ja maaperältään otollisilta vaikuttavissa kohteissa tai kohteissa, joiden lähistöltä oli aiemmin löydetty runsaasti muinaisjäänöksiä. Tavoitteena oli paikallistaa mahdolliset muinaisjäänökset ja selvittää niiden laatu, kunto ja ajoitus.

Inventoinnin painopiste oli aiemmin tuntemattomien kivistien kohteiden paikantamisessa, mutta myös muut esihistorialliset sekä historialliset muinaisjäänökset huomioitiin. Kaikki inventoinnin aikana tarkastetut alueet on merkitty raportin lopussa olevaan otteeseen karttaliitteeseen 1:50 000.

Inventointi toteutettiin useimmissa kohteissa koekuopituksena, koska työvoimaa on käytettävissä runsaasti ja kokemukseltaan kaivaustyöntekijät eivät soveltuneet itsenäistä työskentelyä vaativaan inventointiin. Tämä rajoitti myös kenttätyöjohdon mahdollisuuksia suorittaa maastotarkastuksia.

Koekuoppia tehtiin Liukuslahdella yhdellä laajalla alueella yhteensä 24 kappaletta ja Pitkäniemessä kuudella alueella, joihin kaivettiin kahdesta yhteentoista kuoppaa jokaiseen. Tarvittavat mittaukset suoritettiin 50 m mittanauhoin ja bussolin sekä vaaituskoneen avulla. Joidenkin kohteiden paikantamisessa käytettiin GPS-navigaattoria Magellan GPS 315. Maastotarkastuksissa käytettiin myös kairaa (ns. T-piikki).

Kohteissa, joissa todettiin joko esihistoriallisia tai historiallisen ajan muinaisjäänöksiä, katsottiin aiheelliseksi laatia koordinaatistot, siirtää niille korkeuskiintopiste ja kiinnittää alueet. Pitkäniemien sairaalan alueella koekuopituksia suoritettiin kolmella alueella, lisäksi kolmeen kohteeseen tehtiin koeluonteisesti maaperän ja maanpinnan muotojen selvittämiseksi muutamia ns. intuitiivisia koekuoppia. Näissä kohteissa kuoppia ei kiinnitetty. Koordinaatistojen peruslinjojen suunnat määrättiin topografisten seikkojen perusteella. Liukuslahdella koekuoppaverkosto siddottiin valtakunnalliseen koordinaattijärjestelmään kahden paalun avulla, joille Nokian kaupungin mittaosasto kävi mittaamassa KkJ-järjestelmän mukaisen sijainnin. Korkeusmittauksissa käytettiin absoluuttista korkeutta, joka laskettiin suoraan kaivauspaikalla ja merkittiin kaikkiin dokumentteihin.

Koekuopat kaivettiin siten, että paalu jäi kuopan länsi- tai lounaiskulmaan, joskin joissakin tapauksissa kuoppa jouduttiin sijoittamaan esim. kasvillisuuden tai kivien takia toisin. Kuopan koordinaatit tarkoittavat paalun koordinaatteja. Kuoppien väli verkostossa oli pääsääntöisesti 20 metriä. Sekä topografisten syiden että koekuoppahavaintojen takia väliä joissakin kohteissa tihennettiin.

Kuopat kaivettiin lastoilla eikä maata seulottu, vaan se nostettiin muovin päälle ja käytiin siinä läpi. Osa kuopista osoittautui niin löydöttömiksi, sekoittuneiksi tai kovasavisiksi, että niiden kaivamiseen käytettiin lapiota. Myös lapiolla kaivettu maa kerättiin muovin päälle ja tarkastettiin lastalla. Liukuslahdella kaivettiin aluksi 1 x 1 metrin kokoisia kuoppia, mutta myöhemmin siirryttiin käyttämään 50 x 50 cm kokoisia kuoppia, joita tarvittaessa laajennettiin. Kaivaminen aloitettiin kymmenen sentin tasoina kaivettiin siten, että pintaturve muodosti oman kerroksensa, sen jälkeen tuli 1. kerros, joka loppui 1. tasoon, sen jälkeen alkoi 2. kerros jne. Tätä kaivaustapaa jatkettiin niin kauan kuin se osoittautui tarpeelliseksi. Jollei mitään syytä ilmaantunut (kult-

tuurikerrosta, löytöjä tai monitulkintaisia maakerroksia), kuopat kaivettiin kerralla puhtaaseen maahan. Kenttätyövaiheessa kerättiin talteen kaikki kuopista löydetty materiaali kerroksittain, niin esihistoriallinen kuin nuorempikin. Tätä löytökombinaatiota käytettiin yhdessä muiden havaintojen kanssa mm. sekoittuneisuuden ja tuhoutumisasteen arvioinnissa.

Koekuoppahavainnot dokumentointiin joko kaavakkeeseen tai kaavakkeen tietoja käyttäen paperille. Kaavakkeeseen kerättiin tiedot kuoppien sijainnista, ympäristöstä ja maakerroksista. Jos kuopissa havaittiin merkkejä muinaisjäännöksistä tai muista ilmiöistä, joiden dokumentoimiseksi tarvittiin muita kuin kirjallisia muistiinpanoja, otettiin valokuvia ja piirrettiin taso- ja profiilikarttoja.

1.5. Inventoinnin tulokset

Inventoinnissa löytyi **2 uutta kiinteää esihistoriallista muinaisjäännöstä**, toinen on **kivikautinen asuinpaikka** Pitkäniemessä (kohde 4.1.2.) ja toinen **rautakautinen kalmisto** Liukuslahdella (kohde 4.1.3.). Liukuslahden kivikautisen asuinpaikan (4.1.1.) tarkempaa luonnetta tutkimukset eivät selvittäneet, mutta on ilmeistä, että peltoalueella sijainnut mahdollinen asuinpaikka on lähes kokonaan tuhoutunut. Vain aivan 85 m mpy korkeudella olevan peltoalueen osassa on voinut säilyä pienialainen kulttuurikerros, joskin sen luonne on epävarma. Kahta kohdetta täytyy toistaiseksi pitää kvartsien irtolöytöpaikkana. Historiallisen ajan kiinteitä jäännöksiä todettiin kaksi. Lisäksi kaivauksille toimitettiin Alhoniitystä löydetty hioinkivi tai tuura, josta on laadittu erillinen tarkastuskertomus.

Liukuslahden kivikautinen asuinpaikka oli ainoa aiemmin tunnettu muinaisjäännös, jossa inventoinnin aikana suoritettiin tutkimuksia. Se osoittautui pääosin tuhoutuneeksi ja todennäköisesti muuksi kuin normaaliksi asuinpaikaksi, mutta ainakin metsäalue ja entisellä peltoalueella sijaitseva mahdollinen kulttuurikerroksen alue pitäisi säilyttää luokassa 2. Pitkäniemen 2 kivikautinen asuinpaikka on osittain tuhoutunut pelto- ja puutarhatöissä, joten se kuulune luokkaan 2. Pitkäniemi 6:n esihistorialliseksi asuinpaikaksi? määritetty kohde kuuluu myös luokkaan kaksi, koska todennäköisen kulttuurikerroksen lisäksi siellä todettiin myös kuoppajäännös, jonka yhteydessä dokumentoitiin todennäköisiä tulenpidon merkkejä. Myös Liukuslahden rautakautinen kalmisto kuulune osittain vaurioituneena luokkaan 2. Samaan luokkaan kuuluviksi on syytä määrittää myös historiallisen ajan kohteet, Pitkäniemi 1:n maanalaiset kiinteät rakenteet ja Maatilan ranta-alueella todettu maakumpu. Pitkäniemi 4:n irtolöytökohde (Pitkäniemi 4) vaatisi tarkempia tutkimuksia ennen kuin se voidaan vapauttaa suojelusta, sen sijaan Siuron Moisio-alueen irtolöytöpaikalla saattaa riittää tarkennettu pintapöimintä kasvullisuuden kannalta suotuisampana ajankohtana.

Tutkimusten tuloksena kuva Nokian kivikaudesta tarkentui. Aiemmin tunnettu Liukuslahden kivikautinen asuinpaikka Sotkanlinnan (Harakkakallion) eteläpuolisella alueella todettiin pääosin kokonaan tuhoutuneeksi, eikä sillä liene tutkimuksellista arvoa lukuun ottamatta kuopan 185/185 lähintä ympäristöä, jossa suoritettavilla pienialaisilla kaivaustutkimuksilla voitaisiin varmistaa mahdollisen kulttuurikerroksen olemassaolo. Alue on ainoa, jossa samoista kuopista löydettiin kvartseja ja palanutta luuta, joita voi pitää selkeimpinä kivikauden tyyppisinä löytöinä kohteessa. Tämä pienialainen mahdollinen kulttuurikerros yhdessä Sotkanlinnaa (Harakkakalliota) ympäröivästä metsiköstä löydettyjen kvartsien saattaisi viitata jonkinlaiseen tilapäiseen kivikautiseen kohteeseen, esimerkiksi kvartsin keräämiseen liittyvään työpaikkaan. Sotkanlinnan (Harakkakallion) kalliossa kulkee useita helposti hyödynnettäviä kvartsijuonia. Tosin on huomautettava, että vaikka kvartsin määrä on suuri, aineistosta puuttuu varmasti tunnistettavat esineet ja iskokset. Huomionarvoista on myös se, että jos kyseessä on kivikautinen kohde, sen

korkeus merenpinnasta poikkeaa useimmista muista Pyhäjärven rannoilta tunnettujen asuinpaikkojen korkeudesta: se on noin viisi metriä niitä ylemmällä tasolla. Tämä voi viitata joko vanhempaan ajoitukseen tai normaalista asuinpaikasta poikkeavaan käyttöön.

Pitkäniemen sairaala-alueelta löydetty uusi kivikautinen asuinpaikka on mielenkiintoinen, koska se on löytöjen perusteella ajoitettavissa ja koska se on myös toistaiseksi varhaisin merkki ihmisen asumisesta kaupungin alueella. Pelttarin vasarakirveskulttuurin aikainen asuinpaikka ja kalmisto ajoittuu perinteisen kronologian perusteella kampakeraamisen ajan lopulle ja sen jälkeiseen aikaan, kun nyt löydetty asuinpaikka lienee kampakeraamisen ajan puolivälin tienoilta n. 5-6000 vuoden takaa. Tosin ajoitus perustuu vain muutamaaan niukasti koristeltuun saviastian palaseen – laajemmilla tutkimuksilla saataisiin runsaampi aineisto ja varmempi ajoitus. Pitkäniemen kivikautisen asuinpaikan valinta kesäksi 2001 suunniteltujen yleisökaivausten kohteeksi olisi täten perusteltu ja samaa puoltaa myös se, että kohteesta on varmuudella saatavissa lisää tietoa, sillä koekaivauksissa todettiin, että kivikaudella syntynyttä asuinpaikkakerrostumaa on paikoin säilynyt ehjänä. Kohteen tutkimus valaisisi todennäköisesti myös Pyhäjärven pohjoisosan kivikautta laajemmaltikin, sillä se sijaitsee jo tuolloin vilkkaasti käytetyn vesireitin varrella ja lähialueilla on ollut samanaikaista asutusta.

Tutkimuksissa löydettiin myös uusi rautakautinen muinaisjäännös Sotkanlinnan (Harakkakallion) rinteestä, joka täydentää Liukuslahden ympäristön rautakautisista asutuskuvaa – mahdollisesti Sotkanlinnan (Harakkakallion) tuntumassa on rautakauden jälkipuolella ollut oma asutuksikkönsä eikä se – kuten aiemmin on esitetty – ole ollut ainoastaan läheisen Kehon kalmiston osa.

* * *

Inventoinnin löydöt, mustavalkonegatiivit ja diat on luetteloitu ja arkistoitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin:

Löydöt: KM 32355 – KM 32360, KM 32362 (diar. 8.12.2000)
Negatiivit: 117427-117466 (ei 117463: Nokia Alhoniitty Tanhuanpää, ks. ko. tarkastuskertomus)
Diat: 44471-44509

2. LUETTELO INVENTOINTIKOhteista

Inv. Nro	Kohteen nimi	Laji	Ajoitus	MJ-luokka	Muinaisjäännösrekisterinumero	Sijainti (peruskartta ja koordinaatit)
4.1.1.	Liukuslahti	Asuinpaikka?	Kivikautinen	2	536 01 016	Pk 2123 05 Nokia X = 681614, Y = 247341 Z = 80,66 – 88,31 m mpy.
4.1.2.	Pitkäniemi 2	Asuinpaikka	Kivikautinen	2		Pk 2123 05 Nokia X = 681882 Y = 247758 Z = 78,18-80,89 m mpy
4.1.3.	Sotkanlinna (Harakkakallio)	Kalmisto	Rautakautinen	2		Pk 2123 05 Nokia X = 681617 Y = 247343 Z = 87,89 – 88,31 m mpy
4.1.4.	Pitkäniemi 6	Asuinpaikka?	Esihistoriallinen	2		Pk 2123 05 Nokia X = 681951 Y = 247793 Z = 81,23 – 83,42 m mpy
4.2.1.	Pitkäniemi 4	Irtolöytöpaikka	Kivikausi ?	2		Pk 2123 05 Nokia X = 681898 Y = 247802 Z = n. 80 m mpy
4.2.2.	Moisio	Irtolöytöpaikka	Kivikausi	2		Pk 2123 02 Siuro X = 682045 Y = 246457 Z = n. 70 m mpy
4.3.1.	Mäntälänlahti	Maakumpu	Historiallinen aika			Pk 2123 05 Nokia X = 681903 Y = 247600 Z = n. 77 m mpy
4.3.2.	Pitkäniemi 1	Maanalaisia kiinteitä rakenteita	Historiallinen aika			Pk 2123 05 Nokia X = 681895 Y = 247793 Z = n. 80 m mpy

4. INVENTOINTIKOhteet

4.1. ESIHISTORIALLISET JA TODENNÄKÖISESTI ESIHISTORIALLISET KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET

NOKIA

LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.1.1. Liukuslahti, kivikautinen asuinpaikka? [1]

Kunta: Nokia
Kylä: Hauroinen
Kohteen nimi: Liukuslahti
Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat?
Tyypin tarkenne:
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Rauhoitusluokka: 2
Mj.rek.nro: 536 01 016 -> 536 01 0035
Sijainti
Peruskartta: 2123 05 NOKIA
Koordinaatit: X = 681614
 Y = 247341
 Z = 80,66 – 88,31 m mpy
Koordinaattiselite: Origopaalun 200/200 koordinaatit pyöristettyinä.
Etäisyystieto: 3,5 km Nokian kirkosta lounaaseen

Merkitty peruskartalle: -

Maastomerkintä: paalut 200/200 ja 200/155 jätettiin maastoon.

Hoito ja kunto: Osa kohteesta sijaitsee puistoalueeksi kaavoitetulla, Harakkakallio-nimisen kalliomäen juurella metsäalueella, osa käytöstä jääneellä peltoalueella. Kivikautisen asuinpaikan löytämisen jälkeen vuonna 1985 on sen yli rakennettu kevyen liikenteen väylä ja peltoalueella sijainnut asuinpaikka todettiin v. 2000 koekavauksissa kokonaisuudessaan tuhoutuneeksi. Rautakautiset kohteet ovat olleet Museoviraston hoitokohteena, jossa yhteydessä lienee myös ympäröivää metsäaluetta siistitty. Alue on kuitenkin uimarannan läheisyydestä johtuen vilkkaassa vapaa-ajan käytössä, mikä näkyy ainakin ympäristön roskaisuudessa.

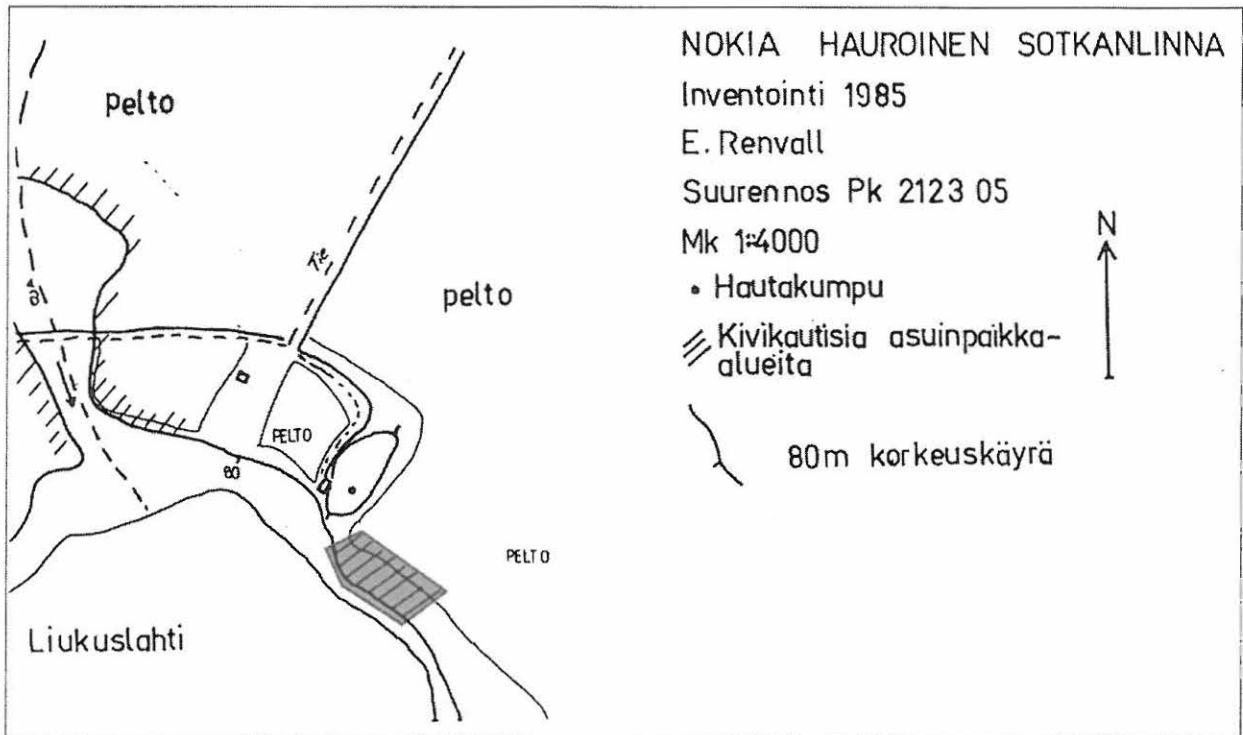
Soveltuvuus matkailu- tai nähtävyydenkohteeksi: Sijainnin puolesta hyvä. Kohde sijaitsee puistoalueeksi kaavoitetulla alueella Nokian kaupungin omistamalla maalla aivan kaupungin uimarannan tuntumassa. Kohteelle vie hyväkuntoinen tie, joka muuttuu kevyen liikenteen väyläksi puistoalueen tuntumassa; parkkipaikka on n. 100 m kohteesta W – suuntaan.

Tila- ja omistajatiedot

Kaupunginosa/Kylä: 6P
Kortteli/Tilannimi:
Tontti/RN:o:
Omistaja: Nokian kaupunki
Osoite: Harjukatu 23, 37100 Nokia
Kiinteistötunnus: 536-6-9903-0

Aiemmat tiedot: Pintapoimintahavainnot
Inventointi E. Renvall 1985 (Renvall 1986, kohde II:5)
Aiemmat löydöt: TYA 307:1-4

Tutkimushistoria: Tutkimusalueen eteläpuolinen osa oli määritetty kivikautiseksi asuinpaikaksi Erkki Renvallin vuoden 1985 inventointilöytöjen perusteella. Inventointikertomuksessa alue on käsitelty yhdessä kahden muun alueelta löytyneen kivikautisen asuinpaikan kanssa. Näiltä löytyi mm. parikymmentä kvartsinpalaa ja kuusi piin kappaletta.

Kartta 1: ote Erkki Renvallin inventointikartasta. Harmaalla merkityllä alueella sijaitsee vuonna 1985 Liukuslahden alueelta löydetyistä kivikautisista asuinpaikoista se, jota koekuopittiin vuoden 2000 inventoinnin yhteydessä.

Inventointi 2000: Koekaivaus 7.6. – 25.6.2000 Jouko Pukkila n. 2000 m², teknisenä apulaisena Elsa Österberg, kaivaustyövoimana 7.-11.6.2000 14 Nokian ja Tampereen työväenopistojen opiskelijaa, 12.- 25.6.2000 kuusi nokialaista lukiolaista.

Löydöt: KM 32355:1-55

Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta 1:2000

Negatiivit: 117428-34, 117436-38, 117453, 117455

Diat: 44471 - 44487

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Yksiselitteisiä merkkejä Renvallin löytämästä asuinpaikasta ei tutkimuksissa tavattu. Hänen inventointikertomuksensa liitekarttaan (kartta 1) merkityltä entiseltä peltoalueelta löydettiin epämääräisiä kvartseja, muutamia paloja palanutta luuta ja yksi piin kappale, joka kuitenkin on todennäköisesti tuluspii (KM 32355:10). Kulttuurikerroksesta tai kiinteistä rakenteista ei tehty varmoja havainnot – koekuopan 185/185 punertavan tiiviin savikerroksen luonne on epävarma. Jos peltoalueella on ollut kivikautinen asuinpaikka, se on kokonaan tuhoutunut, sillä eräistä kuopista löytyi resenttiä materiaalia (pullolasia, styroxia, muovia ym.) vielä 80 cm syvyydestä

yhdessä kvartsien kanssa. Kivikautistyyppisten löytöjen – kvartsin ja palaneen luun - levinnän tarkastelu osoittaa, että kvartseja löytyi peltoalueella niistä kuopista, jotka sijaitsevat n. 85 m mpy., palanutta luuta löytyi pääasiassa alemmalta korkeudelta. Monipuolisin löytöaineisto on peräisin peltoalueen yläosista kuopista 185/185, 185/195 ja 190/195. Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomio kuopan 185/185 punertavaan savikerrokseen, jota kenttävaiheessa pidettiin rautaoksidin aiheuttamana, mutta joka saattaisi olla jäännös peltoalueella säilyneestä kulttuurikerroksesta.

Sotkanlinnaa ympäröivään metsikköön tehdyistä koekuopista löydettiin huomattava määrä kvartseja (esim. kuoppa 215/165 154 kappaletta), muttei mitään muuta, mitä voisi pitää kivikautisena. Pieni osa kvartseista muistuttaa laadultaan, lohkeamapinnoiltaan ja muodoltaan kivikautisia kvartsi –iskoksia tai –esineitä (mm. KM 32355: 39 ja 41), mutta niistä näyttää puuttuvan työstö- ja käyttöjäljiksi tulkittavat jäljet. Kulttuurikerrosta tai kiinteitä rakenteita ei löydetty.

Kvartsin esiintymisen voi selittää Harakkakalliossa olevat n. 10 cm leveät kvartsijuonet, josta sitä lienee irronnut joko rapautumisen tai louhinnan seurauksena. Juonissa näkyy aivan tuoreita murtopintoja ja toisaalta eräiden kuopista löydettyjen kvartsien murtopinnoilla oli jonkinlaiseksi levä- tai jäkäläk kasvustoksi tulkittavaa kasvustoa, joka lienee muodostunut murtumarakoon kappaleiden ollessa vielä kvartsijuonessa kiinni.

Kvartsin ja luun ohella esihistoriallisia löytöjä voivat olla rautakuonan (pajakuona) palaset, joiden koko ja muoto viittaa pienimuotoiseen, ehkä varhaiseen sepäntyöhön. Ne saattavat liittyä alueen rautakautisiin muinaisjäännöksiin.

117455. Kvartsijuoni kalliossa Liukuslahden koekuopitetun alueen pohjoispuolella. Juonen leveys on n. 10 cm. SE.

Liukuslahden tutkimukset osoittivat, ettei nyt tutkitulla alueella todennäköisesti ole ehjänä säilynyttä kivikautista asuinpaikkaa kuin korkeintaan muutama neliömetri, alempana pellolla sijainneesta asuinpaikasta ei ole jäljellä mitään. Metsäalueelta löydetty kvartsit voidaan tulkita

luonnollista tietä maahan joutuneiksi, mutta eräiden epävarmojen esineiden perusteella on olemassa mahdollisuus, että paikalla olisi kivikaudella louhittu ja jossain määrin myös työstetty kvartssia. Tällöin voi ajatella, että em. mahdollinen kulttuurikerros olisikin jääne jonkinlaisesta olisi tilapäisestä leiripaikasta, jota olisi käytetty, kun kalliosta on noudettu raaka-ainekvartssia. Kohde sijaitsee korkeammalla – n. 84 m mpy, metsäalueella 85-89 m mpy –kuin useimmat muut Pyhäjärven ympäristön kivikautiset asuinpaikat, joiden korkeus vaihtelee n. 77 – 82 m mpy välillä. Ero saattaa viitata myös muita vanhempaan ajoitukseen.

Ainakin vuoden 1985 karttaan merkitty alue, jonka yli on myöhemmin tehty pyörätie, voitaneen vapauttaa suojelusta rinteiden osalta. Lakiosan ja metsäalueen osalta sen sijaan olisi hyvä suorittaa tarkempia tutkimuksia mahdollisten rakennushankkeiden tullessa ajankohtaiseksi, koska nyt suoritettu koetutkimus ei antanut selkeää vastausta siihen, miksi kvartssia esiintyy niin runsaasti maaperässä.

Ympäristö ja maasto: Tutkimusalue sijaitsee Sotkanlinnan (Harakkakallion) itärinteellä Pyhäjärven vesistöön kuuluvan Liukuslahden koillisrannalla etelään ja lounaaseen viettävällä rinnealueella. Kalliomäen laajuus on noin 80 x 40 m ja se kohoaa muutaman metrin ympäröivää maastoa korkeammalle. Mäen itä- ja länsireunat ovat jyrkkäseinäisiä ja paljaita, muualla maapeite kohoaa rinteiden päälle. Ympäröivä alue vaikuttaa osin luonnontilaiselta harvalta mänty- ja koivumetsältä, osin siinä erottuu eri-ikäisiä muokkausvaiheita. Metsäalueen itä- ja eteläpuolella oleva, nykyisin vahvasti heinittyneet peltoalueet ovat olleet viljelyksessä vielä ainakin 80-luvun puolivälissä. Vanhempaa maanmuokkausvaihetta edustanee metsäalueen eteläkulmaus, joka kohoaa hieman viereisen kesantopellon yläpuolelle. Alue on tasainen ja heinittynyt ja sitä näyttää rajaavan vanha matala oja, jossa kasvaa muutama iso puu (halkaisija 25-30 cm). Jos kyseessä on vanhaa peltoa rajannut oja, niin kyseinen pellon osa lienee jäänyt viljelystä jo aikaa ennen ympäröiviä muita peltoja. Kalliomäen ohella alueen pinnanmuotoja luonnehtii jyrkkä ja korkea rantatörmä Liukuslahden puoleisella ranta-alueella. Törmän laen korkeus on n. 84 m mpy. Alimmillaan maasto on vain hieman Liukuslahden pinnan yläpuolella ja se onkin osittain vesijättöä.

Sotkanlinnan (Harakkakallion) ympäristö on tiiviisti rakennettua omakotitaloaluetta ja muutakin ympäristöä luonnehtii voimakas rakentaminen: entiselle peltoalueelle on tehty mm. pyörätie ja parkkipaikka, Sotkanlinnan SW – puolella rannassa on Nokian eteläinen uimaranta ja hieman kauempana veneranta. Sotkanlinnaa rajaa kolmelta puolelta omakotitaloalue. Uimarannan ja Sotkanlinnan välissä on hiekkapohjainen NW – SE – suuntainen pyörätie, joka on rakennettu Renvallin määrittämän asuinpaikka-alueen päälle. Kaavaan Sotkanlinna ympäröivine metsäalueineen on merkitty puistoalueeksi.

Laajuusarvio ja perusteet: koekuopan 185/185 ympäristössä n. 25 m²: mahdollinen havaintokulttuurikerroksesta sekä säilynyt alue. Sotkanlinna (Harakkakalliota) ympäröivän metsäalueen eteläosa n. 800 m²: koekoppahavainnot (kvartssia).

Ehdotus suoja-alueeksi: koekuopan 185/185 lähin ympäristö sekä kalliomäkeä ympäröivä metsäalue.

Suojelutoimenpiteet kentällä: -

Luokitusehdotus perusteluineen: Metsäalueen ja koekuopan 185/185 lähiympäristön osalta luokka 2, muuten luokka 3. Metsäalueella ainakin rautakautinen muinaisjäänne ja mahdollisesti kivikautisia jäännöksiä. Entisellä peltoalueella sijaitseva kivikautinen asuinpaikka on ilmeisesti tuhoutunut lukuun ottamatta mahdollisesti koekuopan 185/185 lähintä ympäristöä.

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Keskustaajaman osayleiskaavassa alue on merkitty virkistysalueeksi, mutta saattaa olla hyvä huomioida, että Liukuslahden toisella rannalla vuonna 2000 kaavoitettua Sotkanvirran pientaloaluetta ollaan laajentamassa laatimalla uutta asemakaavaa Sorvantien ja Sotkanvirran väliselle alueelle. Kaavaluonnos valmistuu vuoden 2000 lopulla, ja tavoitteena on luovuttaa alueelta tontteja jo vuoden 2001 aikana.

Lähilöytöjä: -

Suosittelvat jatkotoimenpiteet: Jos alueeseen kohdistuu maankäyttöhankeita, on syytä suositella kaivausta, jolla varmistetaan kohteen kivikautinen luonne.

Muuta: Liukuslahden peruslinjan kiinnityksen suoritti Nokian kaupungin mittausosaston yksikkö takymetrillä kahteen 200-linjan paaluun, origopaaluun 200/200 sijainti on $x=6816127,088$, $y=2473428,807$ ja paalun 200/155 $x=6816162,881$, $y=2473401,542$. Koekuoppia ei näihin kohtiin tehty ja paalut jätettiin maastoon merkitsemään linjan sijaintia.

Koekuopat

185/185

1 x 1 m, tasosta → 50x50 cm, syvyys 82 cm, z = 83,98

Paalu W-kulmassa.

”Lakiterassin” uimarannan pyörätien ja SW-suuntaan viettävän rinteiden väliin jäävällä heinittyneellä maakaistaleella. Tasainen, vahvaa heinää kasvava maaston kohta

0-11 cm: mineraalimaan ja juurten sekainen pintaturve, 11-26 cm: mineraalimaan sekainen vaaleanharmaa savi, jossa pienehköjä kiviä, 26-54 cm: hyvin vaalean ruskea, alaosiltaan punertavan ruskea savi (ei löytöjä), 54-76 cm: vaalea ruosteläiskäinen savi, 76-80 cm: tumma, yläosastaan ruosteläiskäinen savi, alaosaa lähes puhdas savi, 60 cm → puhdas savi

Muita havaintoja : pinnasta pohjaan asti erittäin kuiva, saviaines hyvin kovaa.

Löydöt: KM 32355 :1-6

185/195

1 x 1 m, tasosta 6 → 50x50 cm, syvyys 115 cm, z = 83,74

Paalu S-kulmassa

”Lakiterassin” SE-reunassa pyörätien ja SW-rinteen väliin jäävällä heinittyneellä alueella, aivan alueen SW-reunassa n. 2 m rinteiden reunasta. Heinittyntä maastoa, kuopan kohdalla SW-NE-suuntainen pitkänomainen maatoyräs.

0-10 cm: pintaturve, 10-25 cm: vaalea savi, 25-57 cm: mineraalimaan sekainen vaalea ruskeanharmaa savi, 57-87 cm: ruskehtava ruosteläiskäinen savi, 87-112 cm: vaaleanharmaa lievästi ruosteläiskäinen savi, 112 cm → vaalean harmaa savi

Löydöt: KM 32355:7-11

190/195

1 x 1 m, 6. tasosta → 50x50 cm, syvyys 105 cm, z = 83,24

Paalu N -kulmassa (pyörätien läheisyyden takia)

”Lakiterassin” SE-reunassa pyörätien ja SW-rinteen väliin jäävällä alueella, aivan pyörätien reunassa. Heinittyntä maastoa, melko tasaista, kuopan kohdalla SW-NE-suuntainen pitkänomainen maatoyräs, jonka SW-reuna laskee n. 20 cm.

0-15 cm: tiivistä savea ja rikkoutuneita kiviä, 15-30 cm sora, joka liittyy tiehen, 30-50 cm: vaalea savi, jossa seassa kiviä, 50-77 cm: tiivis harmaa ruosteläiskäinen savi, 77-97 cm: vaaleanruskea ruosteläiskäinen savi, 97 cm →: kerrallinen savi

Muuta: NE -seinämässä näkyy tienperustussora enimmillään n. 50 cm syvyyteen, sen yläpuolella on n. 18 cm paksu savi + pintaturvekr. Kerros ulottuu NW -seinämässä 65 cm päähän ja SE -seinämässä 50 cm päähän. Kerroksen pohjan taso vaihtelee 22-38 cm ja 25-40 cm.

Löydöt: KM 32355:12-15

190/205

1 x 1 m, 4. tasosta → 50x50 cm, syvyys 75 cm (kairalla 93 cm), z = 83,51

Paalu W-kulmassa.

”Terassi kahdella” pyörätien ja rinteiden välissä heinittyneellä, loivasti S-suuntaan viettävässä rinteessä n. 1 m pyörätiestä SW -suuntaan. Heinittyntä rinnettä

0-3 cm: pintaturve, 3-15 cm tiivis savi, 15-37 cm: kuiva, kova vaaleanharmaa ruosteläiskäinen savi, 37-73 cm: kuiva, kova, ruskeanharmaa ruosteläiskäinen savi, 73-83 cm: melko tumma ruosteläiskäinen savi, 83-90 cm: kerrallinen savi, jossa vuorottelevat vaaleanharmaat, harmaat ja ruskeat kerrokset, 90 cm →: vaalea, hieman kerrallinen savi

Kuopan pohjaan NW-profiilin viereen kairattiin reikä (18 cm).

Löydöt: KM 32355:16-18

190/215

1 x 1 m, 3. tasosta → 50x50 cm, syvyys 85 cm, z = 82,74

Paalu W-kulmassa.

Vahvasti heinittyneessä S -rinteessä loivan terassin keskivaiheilla 1,8 m pyörätien reunasta SW -suuntaan, rantaan vievän polun S-puolella, siitä n. 1,5 m. päässä.

0-10 cm: hiekka (karkeahkoa, tuotu muualta), 10-55 cm: vaaleanruskea tiivis savi, ruosteläiskää, kuivaa ja kovaa, 55-57 cm: ohut hiekka tai moreenikerros, 57-80 cm: tummanharmaa ruosteläiskäinen tiivis savi, hieman ruskehtava, tiivis, 80 cm →: vaalea savi
Löydöt: KM 32355: 19-21

190/225

1 x 1 m, 2. tasosta → 50x50 cm, 75 cm, z = 81,79

Paalu W -kulmassa.

Heinittyneellä maalla "terassin 2" alaosassa n. 3 m pyörätien reunasta SW -suuntaan. Heinittyntä S-rinnettä, loivaa.

0-15 cm: tiivis, tummanruskea, osin harmaa savi (savi heti pinnasta), 15-75 cm: aavistuksen vaaleampaa ruskeaa savea (samaa savea kairausnäytteessä vielä 19 cm, sitten alkaa tiivis vaaleanharmaa savi (syv. 94 cm).

Löydöt: KM 32355: 22-27

190/235

1 x 1 m, 2. tasosta → 50x50 cm, syvyys 45 cm, z = 81,15

Terassin keskivaiheilla loivasti S - SW -suuntaan viettävällä ranta-alueella n. 5 m pyörätiestä. Heinikkoa, muutakin kasvillisuutta, jossa näkyy maan vetisyyden vaikutus.

0-5 cm: pintaturpeen sekainen vaalea savi, 5-27 cm: vaalean ruskehtava savi (27 cm nokilaikkuja), 27-40 cm: tummanruskea, harmaa savi, 40 cm →: vaalea savi (jatkuu kairausnäytteessä vielä 20 cm).

Löydöt: KM 32355: 28-30

190/245

35x35 cm, syvyys 70 cm, z = 80,66

Terassin keskivaiheilla suhteellisen tasaisella maalla. Heinää

Kaivettu kerralla pohjaan lapiolla, koska savea koko matkan.

200/165

50x50 cm, syvyys 52 cm, z = 85,97

"Metsäalueen" laidassa kapealla kaistaleella pyörätien ja SW-suuntaan viettävän rinteiden välissä. Kuopan kohdalla maa viettää loivasti pyörätielle päin. Iso pihlaja ja katajapusikkoa, heinää, mansikkaa, niittyleinikkiä, apilaa, mustikkaa. Kuopan NE-puolella n. 2 m päässä näkyy muutama iso kivi.

0-7 cm pintaturve, 7-17 cm vaaleanharmaa tiivis savi, 17-32 cm vaalean harmaa tiivis ruosteläiskäinen savi, 32-41 cm tummanharmaa ruosteläiskäinen savi, 41 cm → vaalea savi

Löydöt: KM 32355: 31

200/175

50x50 cm, syvyys 42 cm, z = 85,53

"Metsäalueen" laidassa tasaisella maalla 6-7 m pyörätien reunasta NE -suuntaan. Osittain vahvaa, osittain hentoa heinää, paikoin näkyy paljas maanpinta

0-8 cm pintaturve, 8-21 cm lievästi saven sekainen siltti/hiekkakerros, 21-(40) cm hienojakoinen moreenikerros (kivet maanpeittämiä), jonka alaosassa on isoja kiviä.

Löydöt: KM 32355: 32

200/185

50x50 cm, syvyys 61 cm, z = 85,05

Metsäalueen laidassa n. 5 m pyörätien NE -puolella lähes tasaisella alueella, peltoalueesta runsaat viisi metriä NNW -suuntaan. Mahdollisesti peltona ollut aluetta. Vahvaa heinikkoa, myös mm. keto-orvokkia ja rentukoita

0-11 cm saven ja mineraalimaansekainen pintamulta, 11-22 cm vaalea savi, 22-46/50 cm ruosteläiskäinen tiivis savi, 46/50 cm → siltti, NW-seinämassä iso kivi

200/195

50x50 cm, syvyys 50 cm, z = 84,43

Loivasti S - SE -suuntaan viettävällä avoimella alueella. Avointa heinittyntä maastoa, ilm. vanha pelto

0-6 cm soran sekainen pintaturve, 6-14 cm sora, 14-40 cm vaalean ruskea(n harmaa) ruosteläiskäinen savi, 40 cm → harmaa ruosteläiskäinen savi

200/205

50x50 cm, 61 cm, z = 83,58

Loivasti S-SE-suuntaan viettävällä alueella n. 4 m pyörätiestä. Avointa heinittyntä maastoa, ilm. vanhaa peltoa

0-3 cm pintaturve, 3-37 cm vaalean harmaa, tiivis kuiva savi, seassa orgaanista ainesta, 37-60 cm täytesora, joka on paikalla salaojaputken takia (valkoinen haitariputki), 60 cm → puhdas/melko puhdas ruosteläiskäinen savi

Löydöt: KM 32355: 33 - 34

205/180

1 x 1 m, syvyys 10 cm, z = 85,71

Lakiterassin keskivaiheilla pienen ojanteen vieressä tasaisella maalla. Vain ohut karikkekerros, koivu ja mänty vieressä. Kaivaminen keskeytetty 1. tason pintaan, koska se suurten juurten takia kävi vaikeaksi.

0-10 cm juuria, hieno hiekka, joitakin pieniä kiviä

Löydöt: KM 32355: 35 - 37

210/165

50x50 cm, syvyys 45 cm, z = 87,36

N. 5 m kallion alapuolella SW – suunnaisen rinteeseen keskivaiheilla sijaitsevassa tasaisessa kohdassa. Kivi, muutama kataja, runsaasti mustikkaa, heinää ja sammalta

0-5 cm pintaturve, 5-20 cm tumma hienojakoinen maa, paljon juuria, 20-45 cm punertava hieno hiekka, joka on todennäköisesti rautaoksidin värjäämää.

Löydöt: KM 32355: 38

210/175

50x50 cm, syvyys 52 cm, z = 86,51

”Lakiterassin” yläpuolella S-suuntaisella aika jyrkällä rinteellä. Mustikkaa, ohutta heinää, pieniä pihlajantaimia

0-8 cm pintaturve, 8-27 cm punertava, yläosasta hieman tummempi hieno hiekka, erikokoisia terävä- ja pyöreäsärmäisiä kiviä, 27-42 cm hienojakoinen keltainen hiekka, jossa maanpeittämiä kiviä, 42 cm → vaalea moreeni.

Löydöt: KM 32355: 39 - 40

210/180

50x50 cm, syvyys 48 cm, z = 86,17

”Metsäalueen” N-reunassa pienen harjanteen keskivaiheilla lähellä metsämaata. Maasto karikkeen peittämää, paikoin ohutta heinää ja kieloa.

0-5 cm pintaturve, 5-19 cm orgaanisaines-sekoitteinen tumma mineraalimaa, 19-33 cm vaalea kellertävä juurten sekainen maa, jossa kiviä ja ruosteläiskä, 33-48 cm vaaleankeltainen, osittain valkea hieno hiekka, ruosteläiskä, 33-48 cm vaaleankeltainen hieno hiekka, ruosteläiskä. Pohjalla iso kivi, kuopassa muutenkin pyöreähköjä hiekan peittämiä kiviä

Löydöt: KM 32355: 41 - 42

210/185

50x50 cm, syvyys 54 cm, z = 85,69

Sotkankallion SE-puolella 25-30 m päässä avokalliosta S-rinteeseen alaosassa metsämaastossa, peltoalueen NW -laidasta n. 5 m päässä. Katajaa, pientä pihlajaa ym., jokunen maakivi, ohutta heinää.

0-2 cm pintaturve, 2-12 cm mineraalimaan sekainen savi, 12-23 cm vaalean harmaa savi, 23-34 cm puna-musta-harmaan kirjava ”lustosavi”, 34-41 cm 1-2 mm paksuista vaaleista ja vaaleanruskeista kerroksista muodostunut maa

Löydöt: KM 32355: 43 - 44

210/190

30 x 30 cm, syvyys 91 cm, z = 84,89

Metsäalueen ja heinittyneen pellon välissä tasaisella, heinittyneellä maalla.

Turve 0-3 cm, 3-47 cm vaaleanruskea savi, 47-91 cm vaalean harmaa ruosteläiskäinen savi.

Muuta: tiivis savimaa, kaivettu kerralla pohjaan.

Ei löytöjä.

215/165

50x50 cm, syvyys 73 cm, z = 88,78

”Lakiterassin” yläpuolella kallion vieressä, loivalla SE-suuntaisella rinteellä, kallion alapuolella kulkevalla polulla. Isoja kiviä, jyrkkä iso kallio, kasvillisuus heinää (kalliossa kvartsijuonia), paikoin näkyy pelkästään karike.

0-5 cm pintaturve, 5-8 cm ruskean kellertävä hieno hiekka, 8-11 cm harmahtava hieno hiekka, 11-21 cm tumma, orgaanisepiteinen hieno hiekka, 21-41 cm punertavan kellertävä hiekka, enimmäkseen kuitenkin pyöreäsärmäisiä kiviä, 41-73 cm vaalean kellertävää hiekkaa, seassa erikokoisia pienehköjä kiviä.

Löydöt: KM 32355: 45 - 51

220/175

50x50 cm, syvyys 17 cm, z = 87,89

”Lakiterassin” yläpuolella olevalla tasaisella, hieman kivikkoisella metsäalueella. Kasvillisuus heinää, pieniä katajia ja sammalta, isohkoja mäntyjä harvakseltaan, kuopan SE-puolella maakivi.

0-7 cm pintaturve, 7 cm → ruskeaa, paikoin hyvin tummaa kulttuurimaata, melko tiivis kiveys, joka on koottu halkaisijaltaan 2 – 20 cm kokoisista pyöreistä ja teräväsärmäisistä kivistä. Kaivausvaiheessa todettu myös joitakin hiilen paloja.

Kuopan kaivaminen lopetettiin 17 cm syvyyteen, koska on havaittu kalmistokerros. Peittovaiheessa käytettiin muovivaiketta osoittamaan kaivetun ja kaivamattoman alueen rajaa.

Kivikautistyyppiset löydöt: KM 32355: 52 – 53 (rautakautinen keramiikka KM 32357:1)

220/185

50x50 cm, syvyys 39 cm, z = 86,37

Paalu E-kulmassa

Loivahko SE-suuntainen rinne peltoalueen yläpuolella. Metsämaata, kariketta, hiukan heinää ja kieloja, isoja katajia, kuusi ja mänty.

0-5 cm pintaturve, 5-8 cm kasvin juurten ja mineraalimaan sekainen saviselta vaikuttava maa, 8-23 cm vaalean kellertävä hieno hiekka/siltti, 23 cm → erikokoisten, halkaisijaltaan 15-40 cm suuruisten kivien sekainen hienojakoinen harmahtava siltti/moreeni.

Löydöt: KM 32355: 54

230/175

50x50 cm, syvyys 30 cm (kivien välissä), z = 88,31

Paalu N-kulmassa.

Mäen melko jyrkässä SE-rinteessä n. 10 m pellon SE-reunasta, avokallion NW-puolella. Kallioalue alkaa runsaan 10 m päässä. Isoja kiviä (mm. 2 m W – suunnassa), kataja, heinikkoa, jokunen isompi kivi näkyy ympäristössä.

0-10 cm pintaturve, maa vaaleanharmaata, miltei pölymäistä, ei selkeästi kulttuurimaata. Harvakseltaan hiilipartikkeleita. Kairassa n. 35 cm syvyydestä → kirkas keltainen hiekka. Kuopassa oli pinnasta lähtien erikokoisia halk. 10-40 cm kokoisia kiviä, joita ei poistettu vaan kaivaminen keskeytettiin.

Löydöt: KM 32355: 55

230/185

50x50 cm, syvyys 52 cm, z = 86,38

Vanhan peltoalueen ja metsän vaihettumiskohdassa tasaisella maalla. Jokunen kivi pistää näköksälle metsikön puolella. Vahvaa heinikkoa, saniaisia, kuusikkoa ja mm. marjapensas.

0-4 cm pintaturve, 4-18 cm juurien rikkoma harmaa savi, 18-31 cm vaalean ruskea harmahtava tiivis savi, 31 cm → vaalean harmaa ruosteläiskäinen savi

NOKIA

LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Liukuslahti, kivikautinen asuinpaikka? [1]

Ote PerusCD:ltä Häme, versio 99 (Pk 2123 05 NOKIA). Mk 1:20 000

X = 681614, Y = 247341, Z = 80,66 – 88,31 m mpy

● = kivikautinen asuinpaikka?

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Liukuslahti, kivikautinen asuinpaikka? [1]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000. Koekuoppien sijainti ks. kaavoituksen pohjakartta 1:2000

 = kivikautinen asuinpaikka?

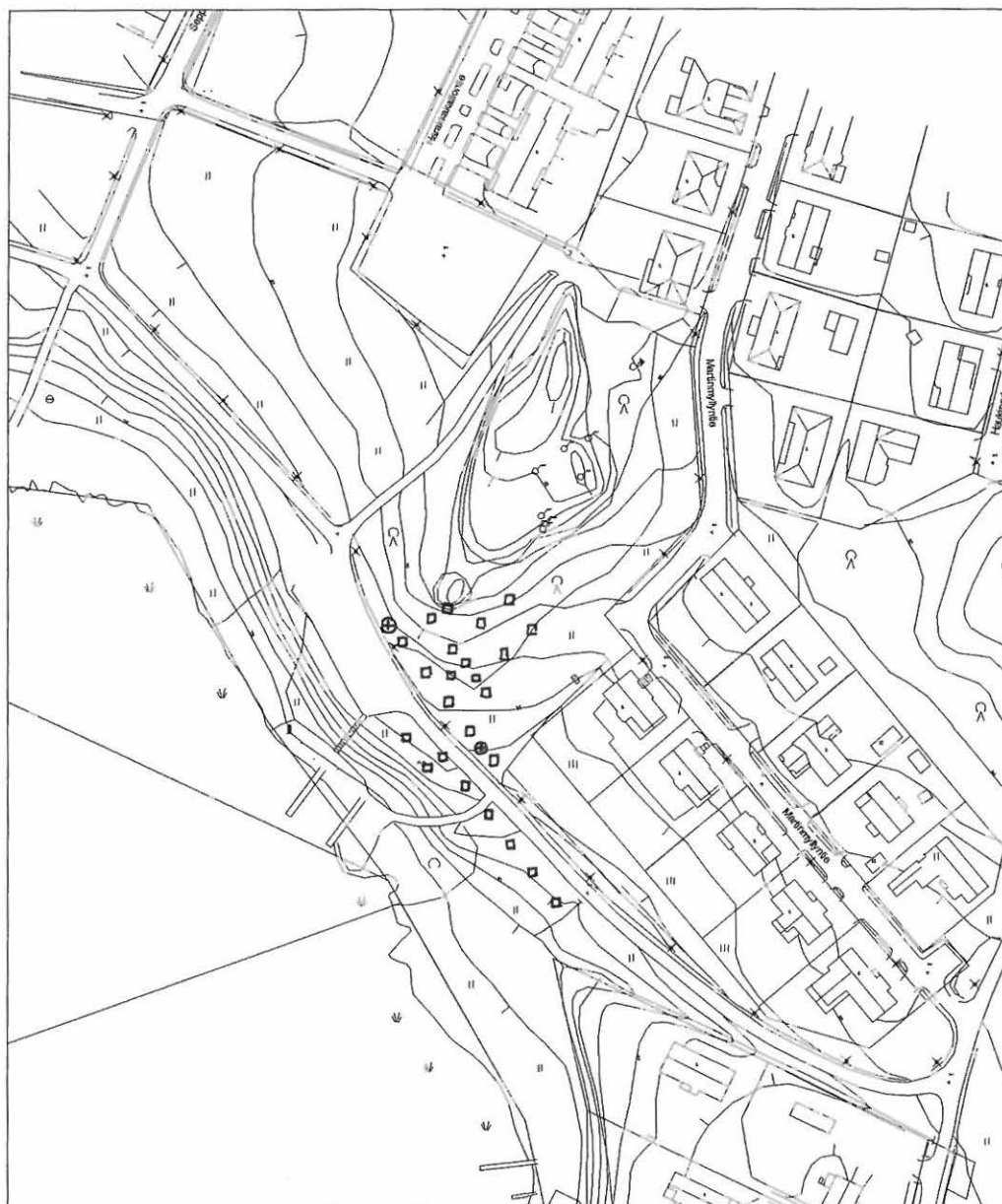
NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Liukuslahti, kivikautinen asuinpaikka? [1]

Koekuoppien sijainti, kaavoituksen pohjakartta 1:2000

□ = koekuoppa

⊕ = KKKJ-järjestelmään kiinnitetty peruslinjan piste

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.1.2. Pitkäniemi 2, kivikautinen asuinpaikka [2]

Kunta: Nokia
Kylä: Pitkäniemi
Kohteen nimi: Pitkäniemi 2
Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Tyypin tarkenne:
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Rauhoitusluokka: 2
Mj.rek.nro: 536 01 0046
Sijainti
Peruskartta: 2123 05 NOKIA
Koordinaatit: X = 681882
 Y = 247758
 Z = 78,18-80,89 m mpy
Koordinaattiselite: Mitattu peruskartasta
Etäisyystieto: Nokian kirkosta 2,3 km itään
Merkitty peruskartalle: ei merkitty
Maastomerkintä: ei merkintää

117459. Yleiskuva Pitkäniemen kivikautisesta asuinpaikasta (Pitkäniemi 2). Asuinpaikka sijaitsee rannassa olevien puiden luona. NE.

Hoito ja kunto: Pitkäniemen lounaisosassa hiekkaisella rantatörmällä ja sen yläpuolisella tasisella maalla. Kohde on osittain tuhoutunut maanviljelys- ja puutarhatöissä. Asuinpaikka si-

jaitsee osittain jo hoidetulla puutarha-alueella, muun alueen hoitaminen vaatii lievää niittämistä. Hoitotoissa on kuitenkin vältettävä maan kaivamista ja erityisesti puita kasvavalla rantatörmällä on pyrittävä välttämään myös koneilla ajoa, koska kulttuurikerros alkaa paikoin jo 10 cm päässä maanpinnasta

Soveltuvuus matkailu- tai nähtävyyshoiteeksi: Maisemallisesti näyttävä kohde, josta on näkymä Pirkkalan Isosaareen, jossa sijaitsee ilmeisesti samanaikainen asuinpaikka. Ympäristö on hoidettua puutarhaa ja maisema avoin. Käyttöä rajoittaa kuitenkin sijainti sairaala-alueella.

Tila- ja omistajatiedot:

Kaupunginosa/Kylä: Maatiala (10)
 Kortteli/Tilannimi: 25
 Tontti/RN:o: 2
 Omistaja: Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
 Osoite: PL 2000, 33521 Tampere
 Kiinteistötunnus: 536-10-25-2

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tutkimushistoria: Pitkäniemen alueella ei ole aiemmin suoritettu arkeologisia tutkimuksia, mutta sairaalan jostain pellostä on saatu irtolöytönä litteä reikäkivi (HM 2001:1).

Inventointi 2000: Koekaivaus 21.-30.6. Jouko Pukkila, apulaisena Elsa Österberg, työvoimana 6 nokialaista koululaista

Löydöt: KM 32356: 1-27

Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta 1:2000, yleiskartan pienennös

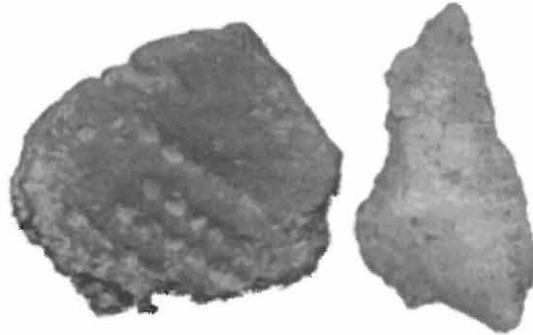
Negatiivit: 117450-52, 117459-60

Diat: 44483-44487

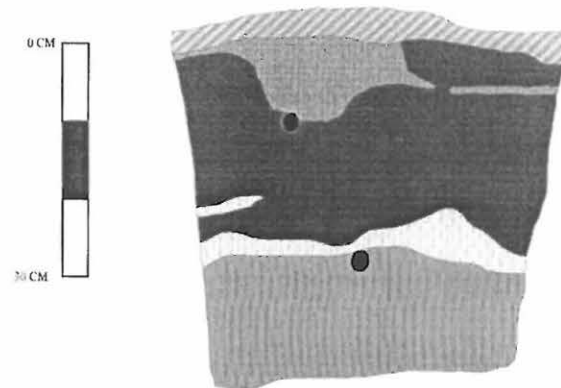
Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Melko runsaslöytöinen, osittain tuhoutunut kivikautinen asuinpaikka Pyhäjärven etelärannalla, melko tarkkaan 80 metrin korkeudella rantatörmän laella ja rinteessä. Asuinpaikkaan saattaa liittyä myös hieman laajempi länsipään alue, jossa on nähtävissä ainakin yksi painanne (kairalla kokeiltaessa painanteen kohta on kivetön), joskaan koekuopista ei tehty havaintoja kivikautisesta kulttuurikerroksesta. Pitkäniemen alueeseen kiinnitettiin huomio sen jälkeen kun vastapäätä Pyhäjärven eteläpuolella, Pirkkalan puolella oli inventoinneissa eri aikoina todettu kymmenkunta kivikautista asuinpaikka vain parin neliökilometrin alueella. Kohteeseen kaivettiin kesäkuussa 2000 11 koekuoppaa n. 70 x 20 metriä kokoiselle alueelle säännöllisessä, päällimansuuntien mukaisesti laaditussa verkostossa. Kun ensimmäisestä kuopasta löytyi kampaleimakoristeista keramiikkaa, kuopitusta jatkettiin myös pois päin rannasta, jotta saataisiin selville asuinpaikan raja siinä suunnassa. Varmasti kivikautista materiaalia (keramiikkaa, kvartsi-iskoksia) löydettiin kuitenkin vain neljästä lähimpänä rantaa sijaitsevasta kuopasta. Kaksi kuopista sijaitsi aivan terassin reunan tuntumassa, yksi sen rinteessä ja neljäs selkeästi sen alaosassa vain hieman Pyhäjärven pintaa ylempänä. Hiilen sekainen kulttuurikerros todettiin kolmessa kuopassa sekä todennäköisesti sekoittuneena neljännessäkin (kuoppa 10, josta löydettiin myös yksi kvartsi 30-40 cm syvyydestä). Viimeksi mainittu sijaitsee hoidetulla nurmikkoalueella muista löydöllisistä kuopista 10 metriä pohjoiseen. Kulttuurikerroksen sijainti rinteessä kivien välissä on yllättävää, mutta kyseessä lienee aivan vesirajan tuntumassa sijainnut asuinpaikan osa.

Joka tapauksessa se osoittaa, että asuinpaikan käyttöaikaan vedenpinta ei ulottunut korkeudelle n. 79,15 m mpy. Kun ottaa huomioon, että Pyhäjärven pintaa on laskettu parisen metriä satakunta vuotta sitten, lisäämällä tuo luku nykyiseen keskiveden korkeuteen 77,2 m mpy, voidaan arvioida, että kyseinen paikka on asutettu vasta sen jälkeen, kun Tammerkosken synnyn aiheuttama tulva oli tasaantunut. Kulttuurikerros alkaa paikoin (kuoppa 2) kymmenen sentin päässä maanpinnasta ja jatkuu enimmillään 30-35 cm syvyyteen saakka. Se on osassa aluetta (kuopat 1 ja 11) sekoittunut, mistä on osoituksena mm. kuopasta 1 30-40 cm syvyydestä löytyneet kukkuruukun palat.

Löytöjä Pitkäniemen kivikautiselta asuinpaikalta. Kuva Jouko Pukkila.

	PINTATURVE
	RUUTTEN JA HUUKSEN SEKAINEN HIEKKA
	HIELEN SEKAINEN LIKAMAA
	VAALEJA HIEKKA
	VAALEJA SILTTI
	RUURI

117451. Valokuva Pitkäniemen kivikautisen asuinpaikan kulttuurikerroksesta kuopan 2 N - seinämässä ja saman seinämän profilikartta. S.

Asuinpaikka sijaitsee pienen niemekkeen kärjessä hiekkamaalla aivan Pyhäjärven laskevan terrassin reunassa. Hiekkamaan esiintyminen tällä alueella on anomaalista ja on alun perinkin saattanut rajoittua vain muutaman metrin levyiselle rantakaistaleelle.

Alueen myöhemmästä käytöstä kertovat kuopan neljä kulttuurikerroshavainnot (musta maa, taotut rautanaulat, lasipullon pala), kuopan 1 tuluspii ja parissa kuopassa havaitut mahdolliset auranjäljet. Kuopassa 9 todettu tiivis rikkonaisista tiilistä muodostunut kerros saattaa viitata sairaalan rakennustöihin 1890-lopulla, joiden yhteydessä urakoitsija rakensi jonnekin Pitkäniemen alueelle oman tiilitehtaan.

Ympäristö ja maasto:

Aluetta luonnehtii n. 80 m mpy korkeudella oleva selvä rantatörmä, jonka ala- ja yläpuolella olevat alueet ovat tasaisia. Rannanpuoleinen osa on osittain vahvasti heinittynyt ja hoitamaton, yläpuoleinen osa on pääosin joko rakennettu tai se on hoidettua puutarhaa. Törmän reunaa pitkin kulkee harvakseltaan puita kasvava vyöhyke, joka alueen länsipäässä laajenee n. 30 x 40 metrin suuruiseksi vahvasti heinittyneeksi ja runsaspuustoisemmaksi, osittain hoitamattomaksi niitty- tai ketomaiseksi alueeksi. Pohjoisessa aluetta rajaa rantaan uimakopille vievä tie ja jalkapallokenttä, itäpuolella alkaa kallio ja siihen liittyvä ajanviettopaikka, jossa poltetaan mm. kokkotulia.

117460. Pitkäniemen asuinpaikka sijaitsee ympäristössä, jossa ihminen on muutenkin viihtynyt kivikaudella. Pyhäjärven eteläpuolelta Pirkkalan pohjoisosasta tunnetaan kymmenkunta kivikautista asuinpaikkaa parin neliökilometrin laajuiselta alueelta, joista lähin - suurin ja runsaslöytöisin - sijaitsee taustalla hämmöttävässä Isosaassa. N.

Laajuusarvio ja perusteet: vähintään 500 m², varmat koekuoppahavainnot

Ehdotus suoja-alueeksi: Ehdotus rajoiksi: N → 20 m terassin reunasta, S → ranta, E → n. 10 m korkeuspisteestä KP 129 länteen, W → n. 10 m pukukopista itään

Suojelutoimenpiteet kentällä: -

Luokitusehdotus perusteluineen: Luokka 2, mahdollisesti runsaslöytöinen asuinpaikka, joka on kuitenkin osittain tuhoutunut maanviljelys- ja puutarhatöissä..

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Keskustaaajaman osayleiskaavassa alue on merkitty julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi.

Lähilöytöjä: -

Suosittelvat jatkotoimenpiteet: Tarkemmin tutkimuksin saataisiin todennäköisesti selvitettyä kohteen luonne, ajoitus, kunto ja laajuus.

Muuta:

Koekuopat:

Koekuoppa 1

50x50 cm, 54 cm, z = 80,45 m mpy.

Sijainti 10 m etelään kuopasta 10.

Kuoppa sijaitsee tasaisella maalla törmän reunasta n. 1 m N-suuntaan. Hoidettu nurmikko alkaa n. 1,5 m:n päässä N – suuntaan, rantaan on kymmenisen metriä. Aluskasvillisuus pääasiassa sammalta, muu ohutta heinää ja pieniä puuntaimia. Vieressä kasvaa pari koivua.

0-5 cm: pintaturve, 5-11 cm: mullan sekainen hieno hiekka, 11-28 cm: ruskehtava hieno hiekka, 28-51 cm: hieno vaalea siltti, jossa punaisia läiskiä, 51 cm → puhdas siltti

Muuta: N-profiilissa 24-38 cm näkyy hieman punertava kerros, josta löytyi maanäytettä otettaessa keramiikan pala (KM 32356: 5). Kuoppa oli sekoittunut 40 cm asti, koska siitä löytyi mm. muovia ja kukkaruukun paloja. Kuitenkin ehjää kivikautista kulttuurikerrosta näkyi ainakin N-profiilissa.

Löydöt: KM 32356: 1- 7

Koekuoppa 2

50x50 cm, 50 cm, z = 80,69 m mpy.

Paalu SE – kulmassa (tammentaimen takia).

Sijainti 20 m kuopasta 1 länteen.

Tasaisella maalla törmän reunasta 6-7 m N-suuntaan koivua kasvavalla rantavyöhykkeellä. Aluskasvillisuus ohutta heinää ja pieniä puuntaimia (mm. pihlaja, tammi).

0-2 cm: pintaturve, 2-11 cm: mullan ja juurien sekainen hiekka/hieno hiekka, 11-31 cm: ruskea likamaa, väri vaihtelee tummanruskeasta vaaleaan, hiilipartikkeleita, kerroksen alareuna epäsäännöllinen, 31-35 cm: kulttuurikerroksen alapuolinen kellertävän hienon hiekan kerros, 35 cm →: vaalean harmaa siltti (mittaukset N-seinäämästä).

Muuta: ehjää kulttuurikerrosta näkyi 10-30 cm joka profiilissa, rannan puolella (S-profiilissa) hieman ohuemmalti.

Löydöt: KM 32356: 8 - 12

Koekuoppa 3

90 x 50 cm (N-S), 57 cm, z = 79,49 m mpy.

Paalu E-seinämän keskellä (kuopan laajennuksesta johtuen).

Sijainti 20 m kuopasta 2 länteen.

SW-suuntaisella rinteellä sen keskiosissa n. 10 m rannasta. Voimakas aluskasvillisuus, mm. erilaisia putkikasveja, pitkää heinää, pieniä pensaita.

0-13 cm: pintaturve, oik. humuksen sekainen savi, 13-32 cm: sekoittunut, osin mineraalimaan sekainen savi, 32-35 cm: punaruskea hiekkakerros, seassa hiilen hippuja, 35-57 cm: keltainen, selvä hiekkakerros (huuhtoutunut rantahiekka). Ei varmaa havaintoa puhtaasta pohjamaasta.

Muuta: kuopassa koko matkalla erikokoista kiveä, halk. 5 – 50 cm, isoimman takia kuoppaa laajennettiin. Mahd. rantakivikko, jonka päällä on peltoalueelta valunut savea. Sekoittunut n. 30 cm syvyyteen saakka. Hiekan yläpinnassa (32-35 cm) mahdollisesti ohut kulttuurikerros/likamaa.

Löydöt: KM 32356: 13 – 18.

Koekuoppa 4

50x50 cm, 67 cm, z = 78,18 m mpy.

Sijainti 20 m kuopasta 3 länteen.

Rinteen alaosassa ison koivun vieressä vahvasti heinittyneellä maalla n. 4-5 m rannasta ja terassin laesta n. 8 m.

0-6 cm: pintaturve, 6-19 cm: kuiva, vaalea, mineraalimaan ja juurten sekainen savi, jossa seassa harvakseltaan erikokoisia kiviä, 19-36 cm: tiivis kellertävä hieno hiekka, 36 cm →: ruskehtava, paikoin hyvin tumma humuksen sekainen hiekka, jossa paljon juuria ja kiviä. Kivet terävä- ja pyöreäisivuisia. Aivan pohjan tuntumassa kairassa maa vaikuttaa vaaleanharmaalta rantahiekalta.

Muuta: kuopassa harvakseltaan kiviä koko syvyydeltä, jotka aivan loppuvaiheessa estivät mielekkään kaivamisen. Löytöaineisto viittaa sekoittumiseen koko syvyydeltä, mutta on merkille pantavaa, ettei 36 cm syvyydeltä alkanut humuksen sekainen kulttuurikerros liene aivan nuori, sillä siitä löytyneistä rautanuloista yksi on leveäkantainen, ehkä sepän takoma (samasta kerroksesta taitteinen, ilm. pullolasin kappale). Kivikautisesta kulttuurikerroksesta ei löydetty merkkejä, mutta sen sijaan saatiin kivikauden tyyppisiä löytöjä.

Löydöt: KM 32356: 19 – 24.

Koekuoppa 5

50 x 45 cm, 44 cm, z = 80,76 m mpy.

Sijainti 38 m lähimmän rakennuksen lounaiskulmasta, suunta 9 goonia.

Tasaista hoidettua nurmikkoa, aluskasvillisuus heinää ja apilaa, alimpana sammal. Lähistöllä muutama pensas puu ja pensas. Sijainti vanhalla peltoalueella.

0-4 cm: pintaturve, 4-23 cm: tumman ruskea humuksen ja mullan sekainen savi, 23-39: ruskea mullan/siltin sekainen savi, 39-44: vaalean harmaa siltti (jatkuu kairassa muuttumattomana 10 cm). Kuvaukset N-seinämästä.

Muuta: Kaivettu kuopasta 1 20 m N- suuntaan, jotta saataisiin selville mahdollisen asuinpaikan raja ja kunto entisellä peltoalueella. Kyntökerros ulottuu vain 23 cm syvyyteen maan pinnasta.

Löydöt: KM 32356: 25 - 26

Koekuoppa 6

45x45 cm, 48 cm, z = ei mitattu

Sijainti 10 m koekuopasta 11 länteen.

Rantametsikön reunassa lähellä nurmikko tasaisella, vahvasti heinittyneellä maalla. Puita, mm. pihlaja ja kuusia.

0-16 cm: tiivis savi, jossa juuria, 16-25 cm: vaaleampi, mineraalimeksen sek. savi, 25 cm →: tiilien ja kivien sekainen savikerros, lähes mahdoton kaivaa, siksi lopetettu.

Koekuoppa 7

47x47 cm, 47 cm, z = 80,64 m mpy.

Sijainti 20 m kuopasta 6 länteen.

Kuoppa sijaitsee tasaisella maalla törmän reunasta n. 5 m N-suuntaan koivuja kasvavalla vahvasti heinittyneellä alueella. Kuopan S-puolella kasvaa pienehköt pihlaja ja tammi. Alue on ketomainen, jolla on runsas kukkakasvillisuus.

0-7 cm: pintaturve, 7-21 cm: pienten juurten sekainen tummanruskea hiekka, 21-27 cm: kellertävä hiekka, 27-31 cm: vaalea siltti, 31 cm →: isohkojen kivien ja hienon vaaleanharmaan hiekan/siltin sekainen moreenikerros, kivet pyöreäsivuisia ja maan peittämiä, pohjaa kohden alkaa maa muuttua kovaksi.

Muuta: Selkeitä merkkejä ihmistoiminnasta ei kuopan maakerroksissa havaittu eikä siitä löydetty mitään. Ainoa merkille pantava asia hiekkamaa, joka 7-21 cm oli tumman ruskeaa, mutta kulttuurikerroksesta ei voi löydöttömyyden takia puhua. Aivan kuopan vieressä on laakea parimetrinen painanne, josta todettiin kairassa, että se on kivetön. Asuinpainanne?

Koekuoppa 8

47x43 cm, 46 cm, z = 80,89 m mpy.

Sijainti 10 m koekuopasta 7 pohjoiseen.

Tasaisella, vahvasti heinittyneellä maalla, pohjalla sammal. Ympäristössä pieniä puita (koivu, tammi) sekä isoja koivuja, kuusia ja yksi pihlaja.

0-4 cm: pintaturve, 4-17 cm: juurten ja humuksen sekainen harmahtava hiekka, 17-30 cm: vaaleanruskea hieno hiekka (likamaa?), hiilen hippuja, 30-42 cm: vaalean kellertävä hiekka, 42 cm → vaalean harmaa siltti, isohkoja, osin maan peittämiä kiviä. Kerrosten 3 ja 4 välinen raja on aaltoileva, kuten kuopassa 10

Muuta: havainto likamaasta 17 – 30 cm syvyydessä voisi viitata kulttuurikerrokseen, löytöaineisto kuitenkin kokonaisuudessaan resentiä (tiiltä, laastia, kukkaruukun paloja, pullolasia) ja heitetty pois. Viljelystä saattaa kertoa kerrosten 3 ja 4 välinen aaltoileva raja, mahdollisesti auratessa syntynyt.

Koekuoppa 9

45x44 cm, 45 cm, z = 80,78 m mpy.

Paalu NE-kulmassa.

Sijainti 20 m kuopasta 7 länteen.

Loivassa etelärinteessä pukukopille johtavan tien laidassa, kuitenkin sivussa varsinaisesta tieurasta. Kasvillisuus on heinää, itäpuolella nuoria koivuja ja pieni kuusi.

0-4 cm pintaturve, 4-20 cm orgaanisainesekaista karkeaa mineraalimaata (soraa), 20-45 cm vaaleaa sekoitettua hiekkää. Kuopassa koko syvyydeltä runsaasti tiiltä ja kiviä, pohjassa suuret kivet estävät kaivamisen syvemmälle. Tien pohjaa.

Koekuoppa 10

48x45 cm, 49 cm, 80,70 m mpy.

Sijainti 10 m kuopasta 5 etelään.

Tasaista hoidettua nurmikko, aluskasvillisuus sammalta, ohutta heinää ja hieman apilaa. Lähistöllä (n. 3 m N-suuntaan) on pieni istutettu pensas.

0-4 cm: pintaturve, 4-28/38 cm: ruskehtava, melko kova savi, jossa juuria, 28/38-49 cm: siltti. Siltin ja saven raja ei ole suora-viivainen, vaan aaltoileva (kyntöjälkiä) jokaisessa profiilissa.

Muuta: Kaivettu 10 m N-suuntaan kuopasta 1, jotta saataisiin selville asp:n raja ja mahd. kulttuurikerroksen sekoittuneisuus. Viljelystä saattaa kertoa kerrosten 2 ja 3 välinen aaltoileva raja. Kyseessä lienevät auranjaljet.

Koekuoppa 11

43x40 cm, 48 cm, z = 80,79 m mpy.

Sijainti 20 m koekuopasta 10 länteen.

Hoidetulla tasaisella nurmikolla rantametsikön ja nurmikon välissä kulkevan nurmettuneen ajouran vieressä. Aluskasvillisuus mm. apilaa ja heinää.

0-12 cm: juurten ja hiekan sekainen savi, 12-35 cm: ruskea saven sek. hiekka, harvakseltaan hiilihippuja ja vaalean hiekan läikkiä (pieniä), 35-41 cm: tiivis kellertävä hieno hiekka, 41 cm → vaalean harmaa siltti.

Muuta: 35 cm syvyyteen asti tulkittu sekoittuneeksi peltomaaksi, josta hyvin niukasti löytöjä. Kerros 12 – 35 cm voi olla kynössä sekoitettua kulttuurikerrosta, koska siinä erottuu harvakseltaan hiilen hippuja.

Löydöt: KM 32356: 27

NOKIA

LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Pitkäniemi 2, kivikautinen asuinpaikka [2]

Ote Peruskartasta, Pk 2123 05 NOKIA. Mk 1:20 000

X = 681882, Y = 247758, Z = 78,18-80,89 m mpy

● = kivikautinen asuinpaikka

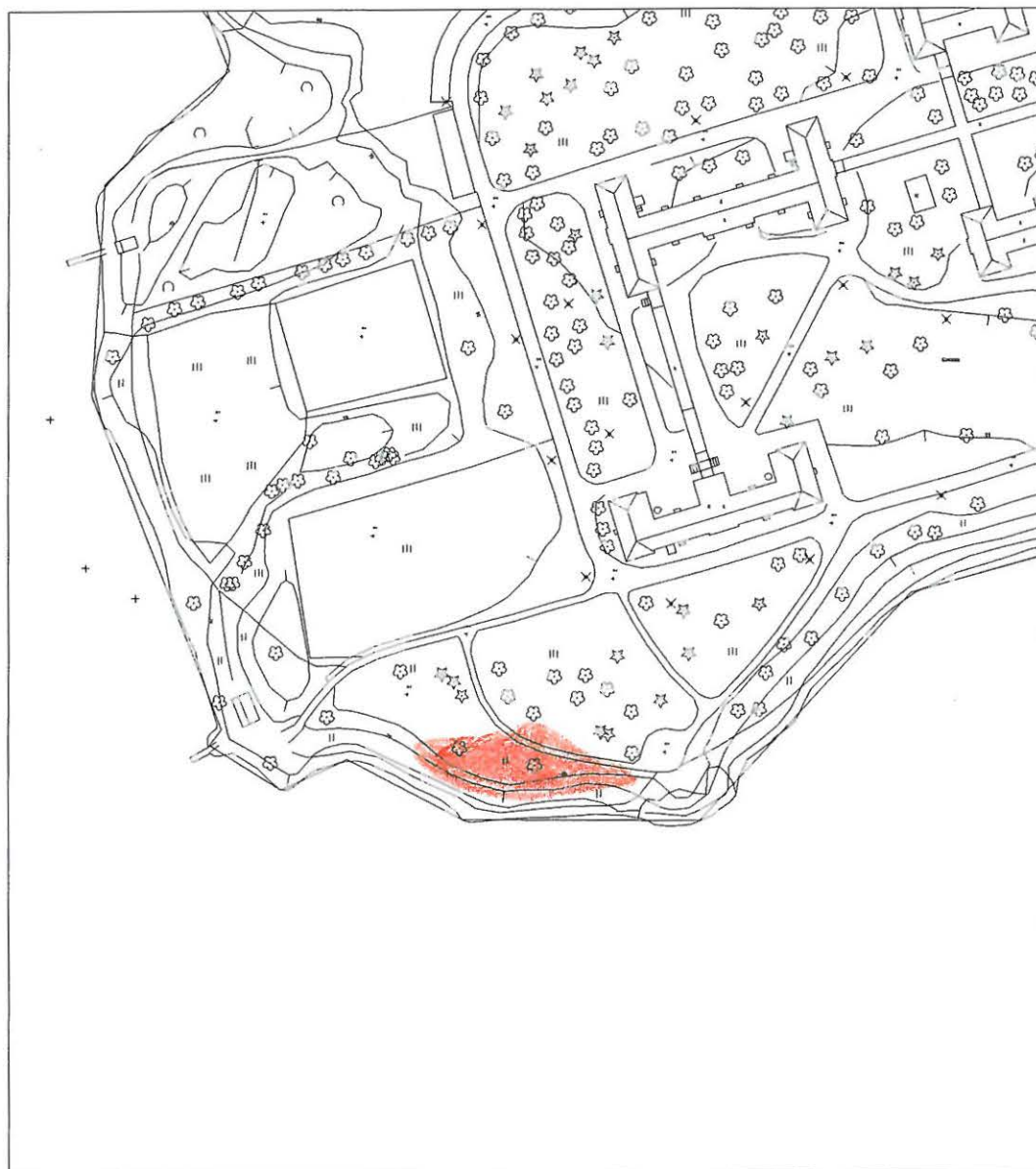

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Pitkäniemi, Pitkäniemi 2, kivikautinen asuinpaikka [2]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000. Koekuoppien sijainti: ks. yleiskartta

 = kivikautinen asuinpaikka

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Pitkäniemi 2, kivikautinen asuinpaikka [2]

Koekuoppien ja asuinpaikan sijainti. Ote yleiskartasta.

 = kivikautinen asuinpaikka

	Koekuoppa ja sen numero
	Koekuoppa, josta kivikautisia löytöjä
	Rakennus
	Puu
	Tie tai polku
	Kallio
	Nurmikon reuna
	Mahd. asuinpäärinne
	Rantatörmän reuna

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.1.3. Sotkanlinna (Harakkakallio), rautakautinen kalmisto [3]

Kunta: Nokia
Kylä: Hauroinen
Kohteen nimi: Sotkanlinna (Harakkakallio)
Muinaisjäännöstyyppi: hautapaikat
Tyypin tarkenne: polttokenttäkalmistot
Lukumäärä: 1
Ajoitus: rautakautinen
Rauhoitusluokka: 2
Inventointi 2000: koekaivaus 7. – 25.6.2000 Jouko Pukkila, teknisenä apulaisena Elsa Österberg, kaivaustyövoimana 7.-11.6. 14 Nokian ja Tampereen työväenopistojen kurssilaista, 12.6.- 25.6. kuusi nokialaista lukiolaista.

117454. Liukuslahden rautakautinen kalmisto sijaitsee mäenrinteessä, kun aiemmin tunnetut kohteet on löydetty taustalla hämmöttävän kallion laelta. Kuoppa, josta löytyi keramiikkaa ja hiiltä, kaivettiin etualalla näkyvän kiven viereen. Kuva Jouko Pukkila.

Mj.rek.nro: 536 01 0017
Sijainti
 Peruskartta: 2123 05 NOKIA
 Koordinaatit: X = 681617
 Y = 247343
 Z = 87,89 – 88,31 m mpy
 Koordinaattiselite: Alueen keskeltä, mitattu peruskartalta.
 Etäisyystieto: 3,5 km Nokian kirkosta lounaaseen

Merkitty peruskartalle: Viereisen Sotkanlinnan muinaisjäännökset merkitty
Maastomerkintä: paalut 200/200 ja 200/155 säilytetty maastossa

Hoito ja kunto: Kalmistokerros on osittain häiriintynyt, sillä kuopasta 220/175 löytyi lasinpala. Maan pinnalle näkyviä merkkejä kalmiston tuhoutumisesta tai vaurioitumisesta ei kuitenkaan ole havaittavissa todennäköisellä muinaisjäännösalueella. Sotkanlinnan lakialue on ollut Museoviraston hoitokohteena 1990-luvulla ja tässä yhteydessä lienee osaa rinteestäkin on siistetty. Nykyään alue on puistona ja melko kovassa vapaa-ajan käytössä.

Soveltuvuus matkailu- tai nähtävyydenkohteeksi: Sijainnin puolesta hyvä. Kohde sijaitsee puistoalueeksi kaavoitetulla alueella Nokian kaupungin omistamalla maalla aivan kaupungin uimarannan tuntumassa. Kohteelle vie hyväkuntoinen tie, joka muuttuu kevyen liikenteen väyläksi puistoalueen tuntumassa; parkkipaikka on n. 100 m kohteesta W – suuntaan. Muinaisjäännös sijaitsee kuitenkin maan alla eikä siitä joitakin kiviä lukuun ottamatta näy mitään. Kokonaisuudessaan alue on kuitenkin hieno kulttuuriympäristö, jossa on nähtävissä eriaikaisia kerrostumia.

Tila- ja omistajatiedot

Kaupunginosa/Kylä: 6P
 Kortteli/Tilannimi
 Tontti/RN:o:
 Omistaja: Nokian kaupunki
 Osoite: Harjukatu 23, 37100 Nokia
 Kiinteistötunnus: 536-6-9903-0

Aiemmat tiedot: kiven- ja maansekaisia rökkiöitä
 Inventointi A. Erä-Esko 1948
 Inventointi E. Renvall 1985 (Renvall 1986, kohde I:16)
 Kaivaus P. Hakanpää 1996
 Kaivaus P. Hakanpää 1997
 Kaivaus M. Kumpulainen 1998

Aiemmat löydöt: TYA 636: 1-210
 TYA 663: 1-188
 TYA 670: 1-33

Tutkimushistoria: Aarni Erä-Esko löysi v. 1948 Sotkanlinnan kalliomäen laelta rökkiön. Vuonna 1985 Erkki Renvall tarkasti saman kohteen ja teki mäen laelle joitakin koekuoppia löytämättä kuitenkaan mitään. Turun yliopiston arkeologian oppiaine aloitti kallion laella kaivaukset vuonna 1996 ja jatkoi niitä kahtena seuraavana kesänä. Tutkimusten tuloksena Sotkanlinnan laelta tunnetaan kolme tai neljä kiinteää rautakautista muinaisjäännöstä, jotka ovat kalmistoja tai hautoja. Esinelöydöt ovat merovingiajan lopulta 600-luvulta aivan viikinkiajan alkuun.

Inventointi 2000: Koekaivaus 7.6. – 25.6.2000 Jouko Pukkila n. 2000m², teknisenä apulaisena Elsa Österberg, kaivaustyövoimana 7.-11.6.2000 14 Nokian ja Tampereen työväenopistojen opiskelijaa, 12.- 25.6.2000 kuusi nokialaista lukiolaista.

Inventointilöydöt: KM 32357:1
Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta 1:2000, ote yleiskartasta

Negatiivit: 117435, 117439-40, 117435, 11754
Diat: 44488-44498

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot: Muinaisjäännös sijaitsee Sotkanlinnan (Harakkakallion) NE –rinteellä harvaa metsää (mänty, koivu) kasvavalla alueella, jossa aluskasvillisuus on pääasiassa heinää ja sammalta. Kyseessä on todennäköisesti rautakautinen polttokenttäkalmisto, josta ei näy maanpinnalle kuin muutamia sammaloituneita kiviä. Kuopan 220/175 SE – puolella olevan n 1 x 1 x 0,5 metrin kokoisen maakiven mieltää helposti – ellei silmäkiveksi, niin kuitenkin jonkinlaiseksi keskuskiveksi tai muuksi hautauksen merkiksi. Varmoja havainnoita kalmistosta on vain em. kuopasta, josta löytyi kiveystä, kulttuurimaata, hiiltä sekä keramiikan palasia (KM 32357:1). Saman tapainen ihmistekoiselta vaikuttava kiveys todettiin myös kymmenen metrin päässä kuopassa 230/175, mutta kuopasta ei tehty varmaa havaintoa kulttuurimaasta eikä siitä löydetty mitään. Kun havainto kalmistosta varmistui, kuoppien kaivaminen lopetettiin ja ne peitettiin. Ennen peittämistä kuoppiin laitettiin pala jätesäkkiä niiden sijainnin ja kaivaussyvyyden havaitsemisen helpottamiseksi. Kummastakin kuopasta kymmenen metriä SE – suuntaan kaivettiin kaksi kuoppaa, joista havainnoita ei enää tehty. Sen sijaan on mahdollista, että kalmisto jatkuu kuopista NW – suuntaan kohti Sotkanlinnan kalliota, joka alkaa paljastua maan peitosta runsaan kymmenen metrin päässä (ks. kuva 2). Kuopasta 230/175 10 metriä NE – suuntaan ei enää voitu maaston louhikkoisuuden takia kaivaa kuoppaa ja viiden metrin päähän siitä ei haluttu kaivaa – tässä suunnassa suojelun alueen rajaksi sopii hyvin louhikon raja.

117440. Ladotulta vaikuttavaa kiveystä löydettiin myös koekuopasta 230/175. NE.

Keramiikan palat ovat ruskehtavia, osaksi mustia kappaleita astian sisäpinnasta, ulkopinta on rapautunut pois. Sekoitteena on ainakin kiilleliusketta. Palojen sisäpinnassa on leveää, epäsäännöllistä naarmutusta. Koristelun puuttuessa ei palojen ajoitus ole selvä, mutta ne vaikuttavat rautakautisilta ja ottaen huomioon aikaisemmat löydöt ne todennäköisesti ajoittuvat nuoremmalle rautakaudelle.

Ympäristö ja maasto: Kalmisto sijaitsee Sotkanlinnan (Harakkakallion) itärinteellä Pyhäjärven vesistöön kuuluvan Liukuslahden koillisrannalla. Kalliomäen laajuus on noin 80 x 40 m ja se kohoaa muutaman metrin ympäröivää maastoa korkeammalle. Mäen itä- ja länsireunat ovat pää-

asiassa jyrkkäseinäisiä, muualla maapeite kohoaa rinteiden päälle. Osin tämä ympäröivä alue on metsämaastoa, osaksi siinä erottuu eri-ikäisiä muokkausvaiheita. Itäpuolella oleva pelto on ollut viljelyksessä vielä ainakin 80-luvun puolivälissä, jolloin Renvall löysi siitä piitä ja kvartsia. Hieman vanhempaa maanmuokkausvaihetta (peltoa) edustanee metsäalueen eteläkulmaus, joka kohoaa hieman viereisen kesantopellon yläpuolelle. Kyseinen alue on tasainen ja heinittynyt ja sitä näyttää rajaavan vanha matala oja, jossa kasvaa muutama iso puu. Sotkanlinnaa ympäröivän metsän puusto on harvaa, pääasiassa mäntyä, pihlajaa, katajaa, koivua ja tuomea. Aluskasvillisuus on metsäalueella ohutta heinää, mustikkaa, kieloja ym., paikoin maa pelkän karikkeen peittämää.

Alue on rakennettu lähes täyteen omakotitaloja ja maisema on nykyisen asutuksen muokkaa-
maa. Sotkanlinnaa rajaa kolmelta puolelta omakotitaloalue, SW – puolella on uima- ja veneran-
ta. Uimarannan ja Sotkanlinnan välissä on hiekkapohjainen NW – SE – suuntainen pyörätie,
joka on rakennettu Renvallin määrittämän asuinpaikka-alueen päälle. Kaavaan Sotkanlinna ym-
päröivine metsäalueineen on merkitty puistoalueeksi.

Laajuusarvio ja perusteet: n. 220m²: varma havainto muinaisjäännöksestä kuopassa 220/175 ja rakenteita kuopassa 230/175.

Ehdotus suoja-alueeksi: 5 metriä kuopista 220/175 ja 230/175 SE- ja SW-suuntiin, NW – puolella rajaksi käy kalliojaljastuman raja ja NE – puolella louhikon raja. Kallion laella tehtyjen kalmistolöytöjen ja maastossa erottuvien eriaikaisten muokkausvaiheiden sekä mahdollisten kivikautisen muinaisjäännöksen perusteella voi harkita myös koko mäen rauhoittamista.

Suojelutoimenpiteet kentällä: -

Luokitusehdotus perusteluineen: Luokka 2. Havaittu kalmisto täydentää Sotkanlinnan (Harrakkakallion) rautakautista muinaisjäännöskantaa sijainniltaan ja ilmeisesti luonteeltaankin uudentyypisellä kohteella. *Ks. sama kohta kohteen 4.1.1. Liukuslahti, kivikautinen asuinpaikka? [1] osalta.*

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Keskustaajaman osayleiskaavassa alue on merkitty virkistysalueeksi, mutta saattaa olla hyvä huomioida, että Liukuslahden toisella rannalla vuonna 2000 kaavoitettua Sotkanvirran pientaloaluetta ollaan laajentamassa laatimalla uutta asemakaavaa Sorvantien ja Sotkanvirran väliselle alueelle. Kaavaluonnos valmistuu vuoden 2000 lopulla, ja tavoitteena on luovuttaa alueelta tontteja jo vuoden 2001 aikana.

Lähilöytöjä: KM 11979, TYA 636:1-210, TYA 663: 1-188, TYA 670: 1-33.

Suosittelvat jatkotoimenpiteet: ks. kohta *Hoito ja kunto*

Muuta: -

Koekuopat:

Koekuoppa 220/175

50x50 cm, 17 cm, z = 87,89 m mpy

”Lakiterassin” yläpuolella olevalla tasaisella, hieman kivikkoisella metsäalueella. Kasvillisuus heinää, pieniä katajia ja sammalta, isohkoja mäntyjä harvakseltaan, kuopan SE-puolella maakivi.

0-7 cm pintaturve, 7 cm → ruskeaa, paikoin hyvin tummaa kulttuurimaata, melko tiivis kiveys, joka on koottu halkaisijaltaan 2 – 20 cm kokoisista pyöreistä ja teräväsärmäisistä kivistä. Kaivausvaiheessa todettu myös joitakin hiilen paloja.

Kuopan kaivaminen lopetettiin 17 cm syvyyteen, koska on havaittu kalmistokerros. Peittovaiheessa käytettiin muoviva-
lta osoittamaan kaivetun ja kaivamattoman alueen rajaa.

Löydöt: KM 32357:1 (kivikauden tyyppiset löydöt KM 32355: 52 – 53).

Koekuoppa 230/175

50x50 cm, 30 cm syvimmillään (kivien välissä), z = 88,31 m mpy

Paalu N-kulmassa.

Mäen melko jyrkässä SE-rinteessä n. 10 m pellon SE-reunasta, avokallion NW-puolella. Kallioalue alkaa runsaan 10 m päässä. Isoja kiviä (mm. 2 m W – suunnassa), kataja, heinikkoa, jokunen isompi kivi näkyy ympäristössä.

0-10 cm pintaturve, maa vaaleanharmaata, miltei pölymäistä, ei selkeästi kulttuurimaata. Harvakseltaan hiilipartikkeleita. Kairassa n. 35 cm syvyydestä → kirkas keltainen hiekka. Kuopassa oli pinnasta lähtien erikokoisia halk. 10-40 cm kokoisia kiviä, joita ei poistettu vaan kaivaminen keskeytettiin.

Löydöt: - (kivikauden tyyppiset löydöt KM 32355: 55).

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Sotkanlinna (Harakkakallio), rautakautinen kalmisto [3]

Ote PerusCD:ltä Häme, versio 99 (Pk 2123 05 NOKIA). Mk 1:20 000

X = 681617, Y = 247343, Z = 87,89 – 88,31 m mpy

● = rautakautinen kalmisto

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Sotkanlinna (Harakkakallio), rautakautinen kalmisto [3]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000. Koekuoppien sijainti ks. yleiskartta 1:500

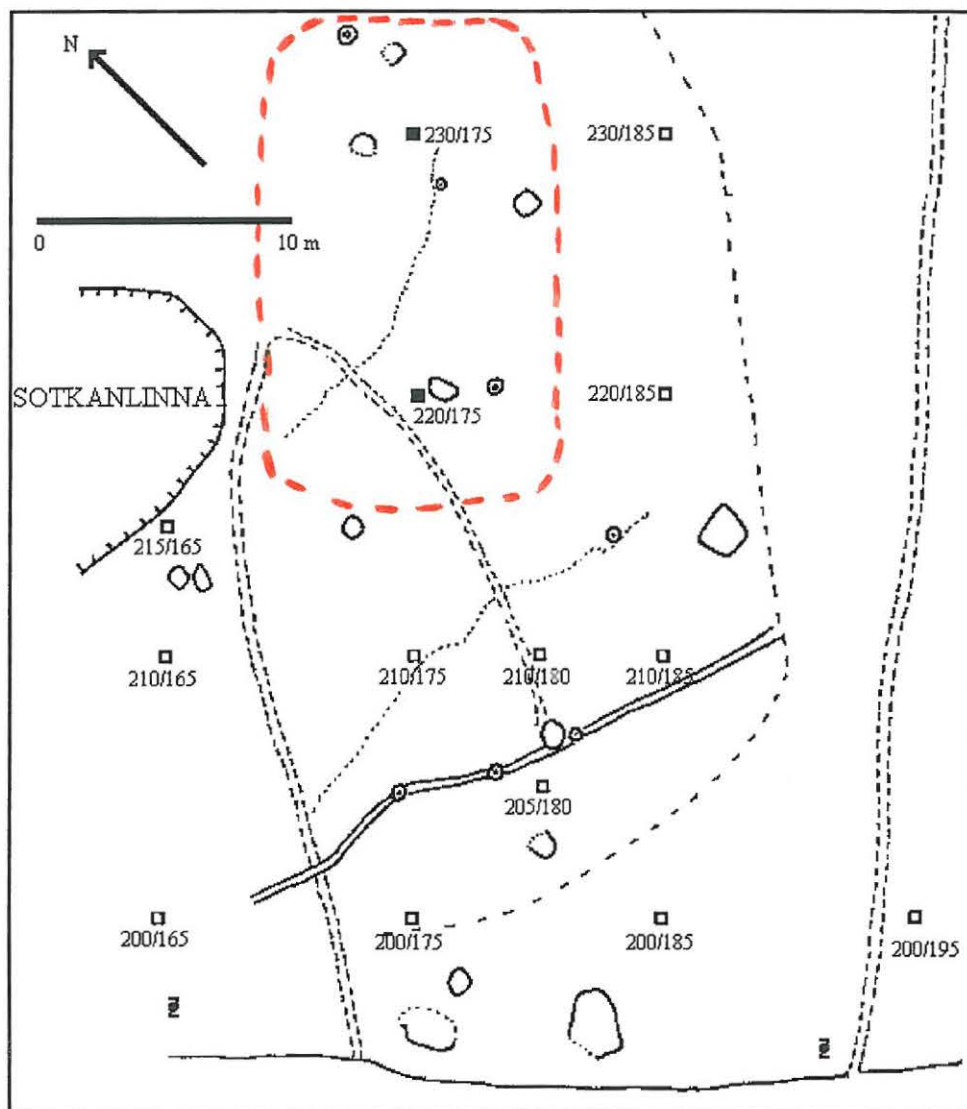
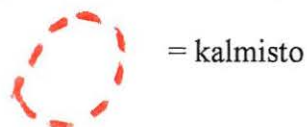
 = rautakautinen kalmisto

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Sotkanlinna (Harakkakallio), rautakautinen kalmisto [3]

Metsäalueen koekuoppien sekä kalmiston sijainti. Ote yleiskartasta.

□	Koekuoppa
■	Koekuoppa, josta havainto rautak. kultt. ks.
○	Puu
○	Kivi
○	Kivi, jonka rajat ovat epäselvät
—	Kallio
—	Polku
—	Vanha oja
—	Metsäalueen raja
—	Rinteen taitekohta
☐	Valopylväs

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.1.4. Pitkäniemi 6, esihistoriallinen asuinpaikka? [4]

Kunta: Nokia
Kylä: Pitkäniemi
Kohteen nimi: Pitkäniemi 6
Muinaisjäännöstyyppi: löytöpaikat
Tyypin tarkenne: asuinpaikat
Lukumäärä: 1
Ajoitus: esihistoriallinen?
Rauhoitusluokka: 2
Mj.rek.nro: 536 00 0001
Sijainti
Peruskartta: 2123 05 NOKIA
Koordinaatit: X = 681951
 Y = 247793
 Z = 81,23 – 83,42 m mpy
Koordinaattiselite: Alueen keskellä, mitattu peruskartasta
Etäisyystieto: 2,6 km Nokian kirkosta itään
Merkitty peruskartalle: ei merkitty
Maastomerkintä: ei merkintää

117458. Pitkäniemen tutkimusalue 6, josta todennäköisesti esihistoriallinen asuinpaikka. SE.

Hoito ja kunto: Häiriintymätön tai lähes häiriintymätön kohde. Osittain hoidettua metsä- ja niittymäistä aluetta. Asutuksen ympäröimää.

Soveltuvuus matkailu- tai nähtävyydenkohteeksi: Maisemallisesti hieno kohde, joskin tiiviin rakentamisen ympäröimä. Käyttöä rajoittaa sijainti sairaala-alueella.

Tila- ja omistajatiedot

Kaupunginosa/Kylä: Maatala (10); Pitkäniemi (420)
 Kortteli/Tilannimi: 25; Pitkäniemi
 Tontti/RN:o: 2; 3:10
 Omistaja: Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
 Osoite: PL 2000, 33521 Tampere
 Kiinteistötunnus: 536-10-25-2, 536-420-3-10

Aiemmat tiedot: -**Aiemmat löydöt: -**

Tutkimushistoria: Pitkäniemen alueella ei ole aiemmin suoritettu arkeologisia tutkimuksia, mutta sairaalan jostain pellosta on saatu irtolöytönä reikäkivi (HM 2001:1).

Inventointi 2000: Koekaivaus 5.-6.7. 2000 Jouko Pukkila n. 1500 m², teknisenä apulaisena Elsa Österberg, kaivaustyövoimana kuusi nokialaista lukiolaista.
Löydöt: KM 32358:1-7
Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta 1:2000, kaavoituksen pohjakartan suurennos 1:500.
Negatiivit: 117456-58, 117465-66
Diat: 44493-44497

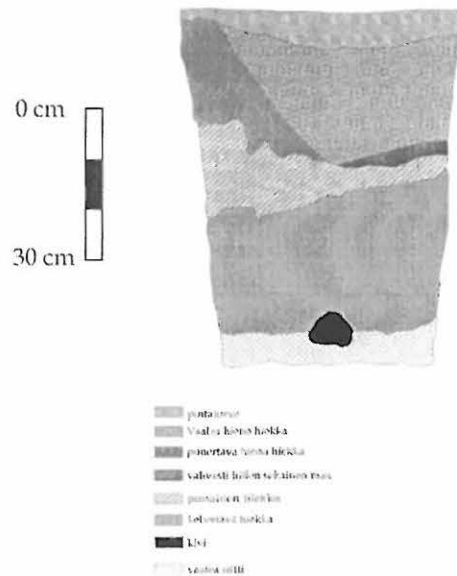
Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot: Paikka valittiin tutkimuskohteeksi sen loivan eteläsuuntaisen vieton, hiekkaisen maaperän, korkeuden ja etenkin useassa kairanäytteessä näkyneiden hiilipartikkelien sekaisen likamaan perusteella. Lisäksi kaksi maaston muotoa vaikuttivat keinotekoisilta ja niiden luonteen selvittämiseksi tarvittiin koekuoppia. Yksi kuopista kaivettiin alueen lounaiskulmassa olevaan halkaisijaltaan n. kahdeksan metriä ja korkeudeltaan alle metrin olevaan vahvasti heinittyneeseen maakumpareeseen, jota epäiltiin rautakautiseksi kumpuhaudaksi. Koekuopasta löytyi vain lajittunutta hiekkaa ja hieman syvemmältä isoja kulmikkaita kiviä, joista ei voi varmuudella sanoa, ovatko ihmisen rikkomia. Mitään löytöjä ei saatu eikä havaintoja kulttuurikerroksesta tehty. Toinen epäilyttävä maastonmuoto oli aivan metsäalueen itäreunassa mäntyä kasvavalla alueella oleva halkaisijaltaan arviolta viisimetrinen hyvin matala, mutta melko säännöllinen painauma, jota kairausnäytteistä saatujen likamaakerrosten perusteella epäiltiin mahdolliseksi asuinpainanteeksi. Koekuopasta löydettiin muutama harmaa, palaneen saven pala.

Kuudessa kuopassa havaittiin jo kairauksissa todettu hiilipartikkeleiden sekainen likamaakerros, jonka paksuus vaihteli 10-15 cm välillä. Paikoin se alkoi jo 10 cm syvyydessä. Kerroksen alaosassa näkyy selkeästi sen sekoittuminen seuraavaan maakerrokseen: kerrosten raja on epäselvä, paikoin alemman hiekkakerroksen yläpinnassa näkyy pitkänomaisia pystysuoria hiilimaaläiskä, jotka vaikuttavat veden mukana alaspäin valuneiksi. Joistakin kuopista löydettiin myös hiilenmuruja, pääasia pieniä kappaleita, mutta muutamat olivat hieman isompia. Kuopan 290/300 eteläseinämässä todettiin ilmeinen kuoppajäännös: pohjaosaltaan kaareva tumman mineraalipitoisen maan jälki, joka alkoi heti pintaturpeen alta n. viiden sentin syvyydessä. Kuopan pohjaosaa rajasi jonkin matkaa n. kahden sentin paksuinen hiilimaaraita. Kuopan alla ja itäpuolella hiekkamaa hyvin punaista. Punainen maa ja hiilimaaraita viittaavat tulenpitoon kuopassa, mutta yksityiskohtaisemmin kaivaus ei selvittänyt jäännöksen luonnetta.

Edellä kuvatun alueen lisäksi koekuoppia tehtiin välittömästi sen eteläpuolella olleen pellon viljelemättömiin kohtiin, koska tutkimuksien aikana haluttiin päästä mahdollisimman lähelle korkeutta, jossa Pitkäniemen alueella 2 havaittiin kivikautinen asuinpaikka, siis n. 80 m mpy. Lähimmäksi tätä päästiin alimpana loivassa rinteessä sijaitsevassa kuopassa, jonka pintakorkeudeksi mitattiin 81,23 m mpy. Toiseksi savisen alueen pinnasta löydettiin kivilaji-iskokselta vaikuttanut kivi (KM 32358:7). Kuoppia kaivettiin kolme kappaletta, mutta yhdestäkään ei löydetty mitään tai tehty havaintoja nokimaakerroksesta. Kuoppien maa oli savea.

117465. Kuopan 290/300 eteläseinämässä näkyvä kuoppajäännös, jonka luonne ei tutkimuksissa selvinnyt. N.

Koekuopan 290/300 eteläseinämän profiilikartta.

Ympäristö ja maasto: Alue sijaitsee puolisen kilometriä sairaalan päärakennuksesta pohjoiseen henkilökunnan asuntojen, sairaalan puutarhan ja päiväkodin ympäröimänä. Alueen itäpuolella

on sairaalaan ja eteläpuolella puutarhalle vievä tie. Etelässä tien toisella on joutomaata ja viljelyksessä olevaa peltoa. Tutkimusalueella kasvaa pääasiassa mäntyä ja koivua. Sen länsireunassa on muutama kuusta kasvava kumpare, mutta muuten maasto on lähes tasaista, paikoin hyvin loivaa lounais-etelärinnettä n. 82-84 m:n korkeudella mpy. Aluskasvillisuus on pääasiassa heinää, mutta pieniä alueita peittää pelkästään karike.

Laajuusarvio ja perusteet: n. 950 m², koko alue, jolla todettiin likamaakerros.

Ehdotus suoja-alueeksi: 5 metriä kuopparivistä x = 300 pohjoiseen, 5 metriä kuopparivistä y = 290 länteen, etelässä puutarhalle vievä tie ja idässä Pitkäniemen sairaalaan vievä tie. Mahdollisesti suoja-aluetta voidaan laajentaa 20 metriä länteen linjalla x = 290, jolloin saadaan mukaan myös kumpare. Lisäksi kuopan 320/300 ympäristössä 10 x 10 m.

Suojelutoimenpiteet kentällä: -

Luokitusehdotus perusteluineen: Luokka 2. Kohteen esihistoriallisuus perustuu muutaamaan palaneeseen savenpalaan, mutta kuoppajäänne ja kulttuurikerrokselta vaikuttava noen sekainen likamaakerros voivat viitata alueen käyttöön asuinpaikkana.

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Keskustajaman osayleiskaavassa alue on merkitty yksityisten palvelujen ja hallinnon alueeksi.

Lähilöytöjä: -

Suosittelvat jatkotoimenpiteet: tarkempi kaivaus ainakin kuoppajäänneksen kohdalla.

Muuta: -

Koekuopat:

Koekuoppa 282/290

50x50 cm, 47 cm, z = 82,76

Alueen eteläreunalla n. 1,5 m eteläpuolitse kulkevasta tiestä, tasaista kangasmaastoa. Vieressä iso, lahonnut kanto ja iso koivu, kasvillisuus heinää ja mustikkaa.

0-5 cm: pintaturve, 5-18 cm: tumma orgaanis-sekoitteinen mineraalimaa, 18-47 cm: vaalean keltainen hieno hiekka

Löydöt: KM 32358: 1 -2

Koekuoppa 290/270

50x50 cm, 65 cm, z= 83,42

Alueen SW - osassa sijaitsevan halk. 8 m kumpareen reunassa n. 4 m alueen S-puolella kulkevasta tiestä. Ympäristössä isoja mäntyjä, aluskasvillisuus heinää ja mustikkaa.

0-15 cm: karikkeen sekainen pintaturve, runsaasti juuria, 15-65: cm vaaleahko hiekka, jossa runsaasti kiviä, myös kuopan pohjalla kiviä, kuopan S-seinämässä suuri(a) kivi(ä), lähempänä pintaa kivet rikkonaisia, pohjalla pyöreitä.

Löydöt: KM 32358: 3

Koekuoppa 290/280

50x50 cm, 45 cm, z= 82,98

Alueen SW - puolella melko tasaisella niitty/kangasmaalla n. 5 m alueen eteläpuolella kulkevasta tiestä. Kumpu jää kuopan länsipuolelle. Vieressä on iso koivu ja mänty, kasvillisuus heinää ja mustikkaa.

0-15 cm: pintaturve, 15-25 cm: vaaleanruskea hieno hiekka, 25-45 cm: vaalea, punertavanruskea hieno hiekka, jossa runsaasti kiviä, kiviä myös kuopan pohjalla. Kivet osin pyöreitä, osin terävasärmäisiä.

Muuta: kuopasta löydettiin kymmenittäin pieniä ja muutama hieman isompi hiilen pala.

Löydöt: -

Koekuoppa 290/290

50x50 cm, 65 cm, z= 82,86

Tasaisella heinittyneellä maalla.

0-5 cm: pintaturve, 5-20 cm: hiekan, kiven ja humuksen sekainen kerros, 20-22 cm: ohut tumma hiilisekainen kerros, 22-27 cm: hiilen värjäämä vaalea hiekka, 27-32 cm: vaalean keltainen tiivis hiekka, 32 cm →: tiivis punertava hiekka

Löydöt: -

Koekuoppa 290/300

50 x 50 cm, 61 cm, z= 82,91

Tasaisella kankaalla kaivausalueen eteläpuolella (osassa) n. 10 m lähimmille kahdelle tielle. Aluskasvillisuus heinää ja apilaa.

Kuopan S - seinämä: 0-5 cm: pintaturve, 5-22 cm: harmaa orgaanis-sekoitteinen maa osassa profiilia (kuoppajäänne). ”Kuopan” pohjalla 2 cm vahvuinen (22-24 cm) hiilikerros, 24-34 cm: hyvin punainen kerros, 34-44 cm: punertava hieno hiekka, 44-61 cm: hyvin vaalea hieno hiekka

Kuopan E-seinämä: 0-5 cm pintaturve, 5-10 cm juurten sekainen tumma maa, 10-26 cm tumma hiilensekainen kerros, 26-43 cm punertava hieno hiekka, 43-61 cm iso kivi.

Löydöt: -

Koekuoppa 290/310

50 x 50 cm, 58 cm, z = 82,92

Tasaisella kangasmaalla n. 1 m alueen itäpuolitse kulkevasta tiestä, aluskasvillisuus ohutta heinää, kariketta

0-6 cm: pintaturve, 6-12 cm: orgaanissekoitteinen tumma mineraalimaa, 12-22 cm: laikuittain tummaa mineraalimaata ja vaaleampaa hiekkaa ja hiiltä, 22-38 cm: punertavan ruskea hieno hiekka, 38-58 cm: hyvin hieno ja tiivis vaalea hiekka/siltti.

Löydöt: -

Koekuoppa 300/290

50 x 50 cm, 53 cm, z = 83,17

Melko tasaisella kangasmaalla kolmen tien ja pihamaan rajaamalla metsäsaarekkeella. Mäntyjä, heinikkoa, pieniä pihlajia

0-5 cm: pintaturve, 5-13 cm: tumma, runsaasti juuria sisältävä mineraalimaa, 13-23 cm: tumma maa ja vaaleampi hiekka läiskittäin, 23-43 cm: punertava hieno hiekka, 43-53 cm: vaalea, hyvin hieno hiekka/siltti.

Löydöt: -

Koekuoppa 300/310

50 x 50 cm, 50 cm, z = 83,00

Tasaisella kangasmaalla n. 4 m alueen itäpuolitse kulkevasta tiestä. Aivan kuopan vieressä suuri mänty, kasvillisuus ohutta heinää, kariketta, joitakin puolukan varpuja.

0-6 cm: pintaturve, 6-14 cm: orgaanissekoitteinen tumma mineraalimaa, 14-23 cm: laikuittain tummaa mineraalimaata ja vaaleampaa hiekkaa, runsaasti hiiltä, 23-38 cm: punertavanruskea hieno hiekka, 38-50 cm: hyvin hieno ja tiivis vaalea hiekka/siltti

Löydöt: KM 32358: 4 - 5

Koekuoppa 320/300

50 x 50 cm, 50 cm, z = 83,30

Tasaisella kangasmaalla alueen pohjoispuolella. N. 10 m lähimmälle tielle (N - suuntaan) ja pihalle (W - suuntaan). Heinää, n. 3 metrin päässä kaksi isoa koivua ja mänty.

0-7 cm: pintaturve, 7-19 cm: tumma orgaanissekoitteinen mineraalimaa, 19-34 cm: punertava hieno hiekka, runsaasti hiiltä, 34-50 cm: keltainen, hyvin hieno hiekka/siltti.

Löydöt: KM 32358: 6

Koekuoppa 330/300

50 x 50 cm, 47 cm, z = 83,26

Tasaisella kangas/niittymaalla alueen NE - osassa. Kasvillisuus heinikkoa, vuohenputkea ja niittyleinikkiä. N. 1,5 m päässä pieni koivu

0-5 cm: pintaturve, 5-15 cm: orgaanissekoitteinen harmaa mullansekainen savi, 15-30 cm: tumman harmaa sekoittunut savi, juuria, 30-47 cm: tiivis vaaleampi savi.

Peltoalueen kuopat:

Koekuoppa 1

35 x 35 cm, n. 50 cm, z = 81,23

Kuopasta 2 10 m S -suuntaan.

Viljelemättömällä peltoalueella viljelyksessä olevan osan ja peltosaarekkeen välissä. Kaivettu lapiolla, koska koko syvyydeltä tiivistä harmaata savea.

Löydöt: -

Koekuoppa 2

35 x 35 cm, n. 60 cm, z = 81,53

Kuopasta 1 20 m S -suuntaan.

Viljelemättömällä peltoalueella viljelyksessä olevan osan ja peltosaarekkeen välissä. Kaivettu lapiolla, koska koko syvyydeltä tiivistä harmaata savea.

Löydöt: -

Koekuoppa 3

35 x 35 cm, n. 50 cm, z = 82,12

Etäisyys paalusta 290/270 15,15 m. Suunta 12 gon pohjoislinjasta.

Viljelemättömällä peltoalueella viljelyksessä olevan osan ja peltosaarekkeen välissä. Kaivettu lapiolla, koska koko syvyydeltä tiivistä harmaata savea.

Alueen pintamaan tarkastuksessa löydettiin kivilaji-iskokselta vaikuttanut kivi (KM 32358: 7)

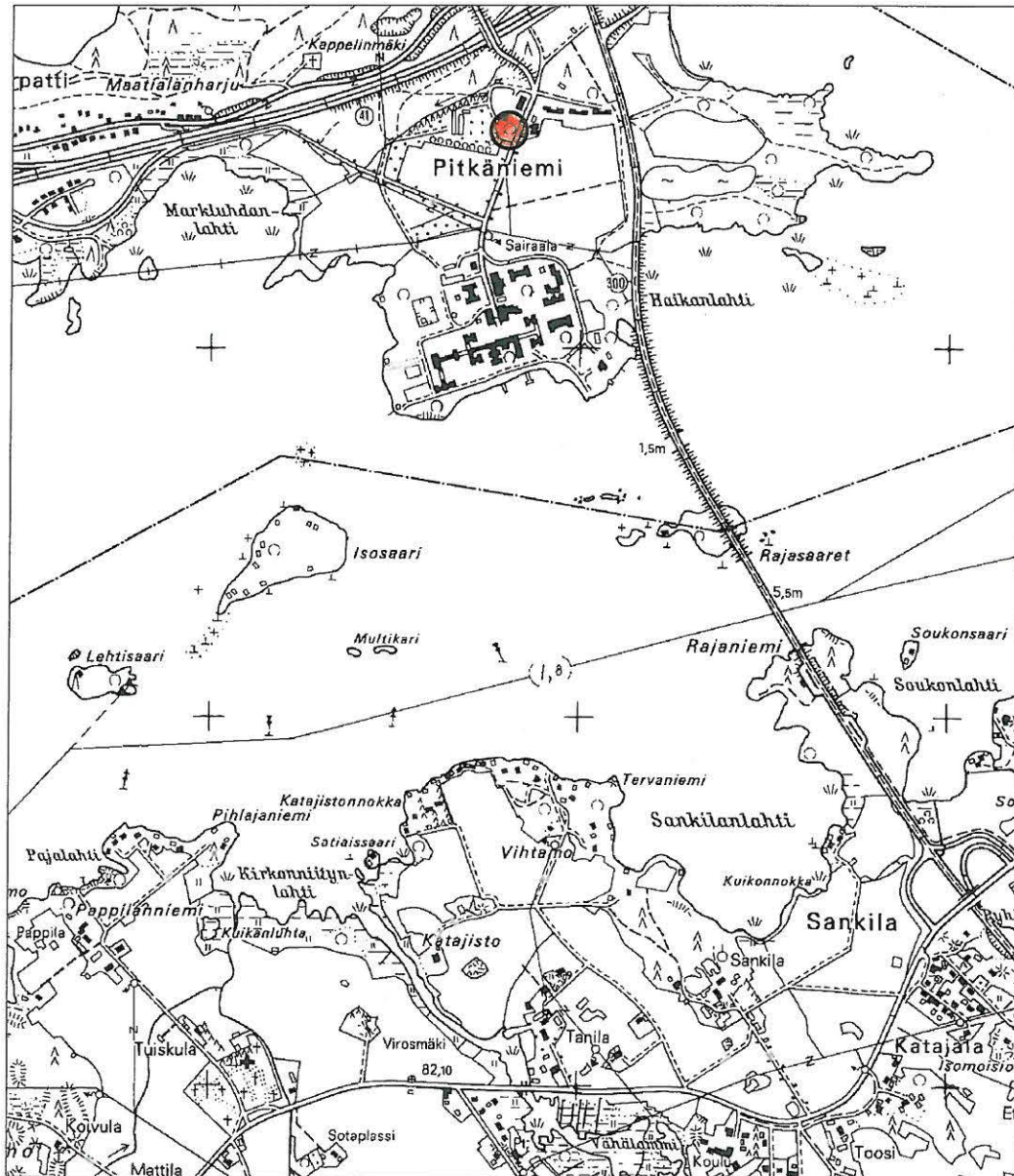

NOKIA

LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Pitkäniemi 6, esihistoriallinen asuinpaikka ? [4]Ote PerusCD:ltä *Häme, versio 99* (Pk 2123 05 NOKIA). Mk 1:20 000

X = 681951, Y = 247793, Z = 81,23 – 83,42 m mpy

 = esihistoriallinen asuinpaikka ?

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Pitkäniemi 6, esihistoriallinen asuinpaikka? [4]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000. Koekuoppien tarkempi sijainti ks. pohjakartan suurenno 1:500

 = esihistoriallinen asuinpaikka?

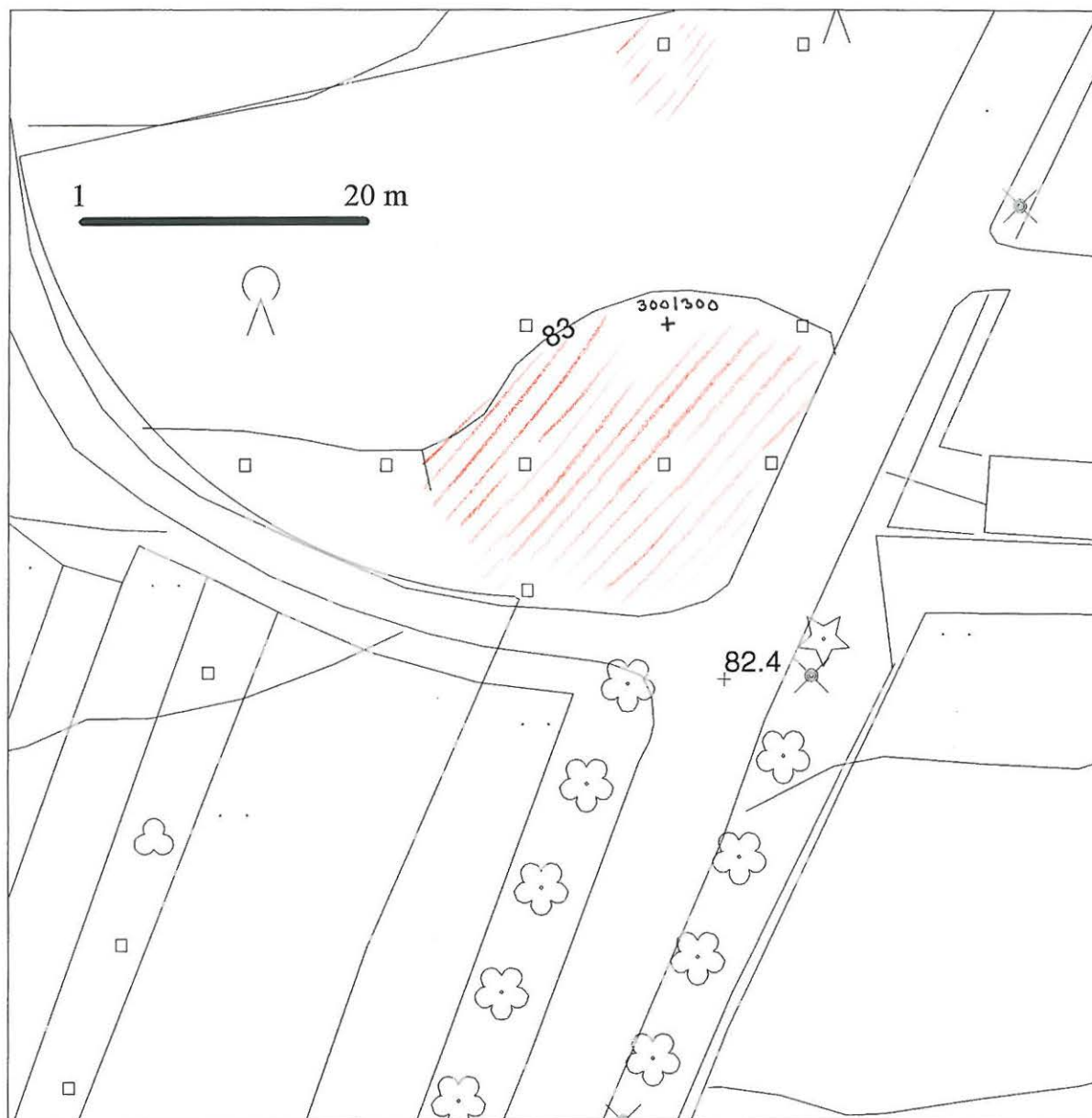

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

Pitkäniemi 6, esihistoriallinen asuinpaikka? [4]

Koekuoppien sijainti. Suurennos kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:500

 = esihistoriallinen asuinpaikka?

4.2. ESIHISTORIALLISET IRTOLÖYTÖPAIKAT

4.2.1. Pitkäniemi 4, kvartsien irtolöytöpaikka [5]

Kunta: Nokia
Kylä: Pitkäniemi
Kohteen nimi: Pitkäniemi 4
Muinaisjäännöstyyppi: löytöpaikat
Tyyppin tarkenne: irtolöytöpaikat
Ajoitus: kivikautinen?
Sijainti
 Peruskartta: 2123 05 NOKIA
 Koordinaatit: X = 681898
 Y = 247802
 Z = n. 80 m mpy
 Koordinaattiselite: Mitattu peruskartalta
 Etäisyystieto: 2,7 km Nokian kirkosta itään

Tila- ja omistajatiedot

Kaupunginosa/Kylä: Pitkäniemi
 Kortteli/Tilannimi: 25
 Tontti/RN:o: 2
 Omistaja: Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
 Osoite: PL 2000, 33521 Tampere
 Kiinteistötunnus: 536-10-25-2

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tutkimushistoria: Pitkäniemen alueella ei ole aiemmin suoritettu arkeologisia tutkimuksia, mutta sairaalan jostain pellosta on saatu irtolöytönä reikäkivi (HM 2001:1).

Inventointi 2000: Koekaivaus 28.-29.6.2000 Jouko Pukkila, teknisenä apulaisena Elsa Österberg, kaivaustyövoimana 6 nokialaista lukiolaista

Löydöt: KM 32359:1-2

Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta 1:2000

Negatiivit: 117443-44, 117446-48

Diat: 44498-44502

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot: Tutkimusalue sijaitsee entisestä yllilääkärin asunnosta n. 100 m pohjoiseen pienehkön metsäalueen keskiosissa. Alueelle päätettiin tehdä koekuoppia, koska vahvan saniais- ja heinäkasvillisuuden keskellä erottui säännöllinen, halkaisijaltaan n. kuusi metriä oleva puolen metrin korkuinen kumpare. Koekuopan alueella haluttiin varmistaa sen luonne, koska se ulkoisesti muistutti rautakauden tyyppisiä maan- ja kivensekaisia raunioita. Kumpareeseen tehdystä koekuopasta paljastui hyvin tummaa maata, rikkonaisia (ehkä tulen vaurioittamia) kiviä ja hiiltä. Lisäksi löytyi uudelta vaikuttavaa tasolasia. Kuopan pohjalla 17 sentin syvyydessä vastaan tuli ilmeisesti peruskallio ja kumpare saattaakin olla sairaalan puutarha-alueen muokkaustöissä peitetty kalliopaljastuma. Kuitenkin selkeät palon merkit vaativat jatkotutkimuksia, mikäli alueeseen joskus kohdistuu maan käyttöä. Tutkimusten yhteydessä

117447. Pitkäniemen tutkimusalue 4. NE.

117448. Pitkäniemen tutkimusalueella sijaitseva kumpare, jossa on koekuopan perusteella kallioidin n. 15 cm paksun maakerroksen alla. NE.

kaivettiin myös toinen koekuoppa kumpareen lähistölle, jonka maalaji oli hienojakoista hiekkaa. Kuopasta löydettiin tiiltä ja tasolasia, mutta myös muutama epämääräinen kvartsi, joiden perus-

teella alueella on hyvä suorittaa lisätutkimuksia, jos siihen joskus kohdistuu maankäyttöhankkeita.

Ympäristö ja maasto: Tutkimusalue 4 sijaitsi ehkä noin puolen hehtaarin laajuisella metsäisellä saarekkeella entisen yllilääkärin asunnon lounaispuolella. Alueen puusto oli monipuolista, osaksi siellä kasvoi mm. kuusia ja pihlajia, osaksi puusto oli alueelle istutettua, kuten aivan kumpareen lähellä sijaitseva isokokoinen sembramänty. Aluskasvillisuus metsikössä oli paikoin sammalta, valtaosin kuitenkin pitkää heinää saniaista. Isompien puiden juurella näkyy paikoin karike. Kumpareta lukuun ottamatta maasto oli yhtä tasaista kuin muuallakin sairaala-alueella.

Luokitusehdotus perusteluineen: -

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Keskustaajaman osayleiskaavassa alue on merkitty julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi.

Lähilöytöjä:

Suosittelvat jatkotoimenpiteet: tarkempi koekuopitus.

Muuta: -

Koekuopat:

Koekuoppa 1:

50 x 50 cm, 15 cm, z = ei mitattu

Alueen keskipaikkeilla olevan ympäristöään hieman korkeamman kumpareen keskipaikkeilla. Sinivuokkoja, saniaisia, heinää.

Ympäriällä isoja puita

Pintaturve n. 5 cm, sen jälkeen 10 cm kerros mustaa/hyvin tummaa maata, jossa tiivistä kivipakkausta. Pohjalla kallio.

Muuta: Sijainti valittu intuitiivisesti.

Löydöt: KM 32359:1

Koekuoppa 2:

50x50 cm, 40 cm, z = ei mitattu

Kolmen maakiven välissä, vieressä mm. istutettu sembramänty.

Pinnassa juurten ja turpeen muodostama 7 cm krs., loput vaaleaa hiekkaa, osin ehkä moreenia (pyöreäsivuisia maanpeittämiä kiviä). Kaivaminen lopetettu sen hankaloiduttua kivien takia.

Löydöt: KM 32359:2

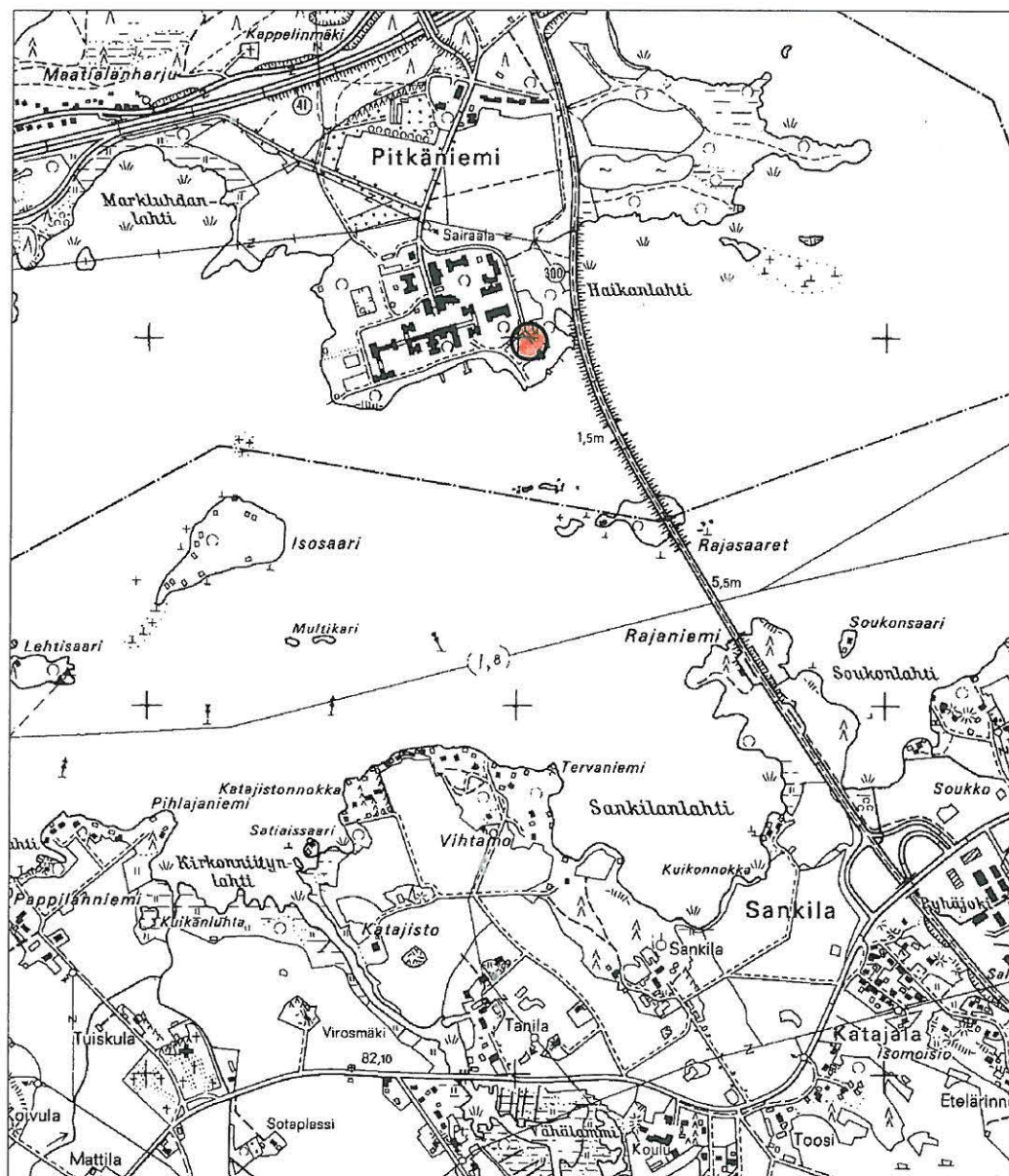
NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.2.1. Pitkäniemi 4, kvartsien irtolöytöpaikka [5]

Ote PerusCD:ltä Häme, versio 99 (Pk 2123 02 SIURO). Mk 1:20 000

X = 681898, Y = 247802, Z = n. 80 m mpy

 = kvartsien irtolöytöpaikka

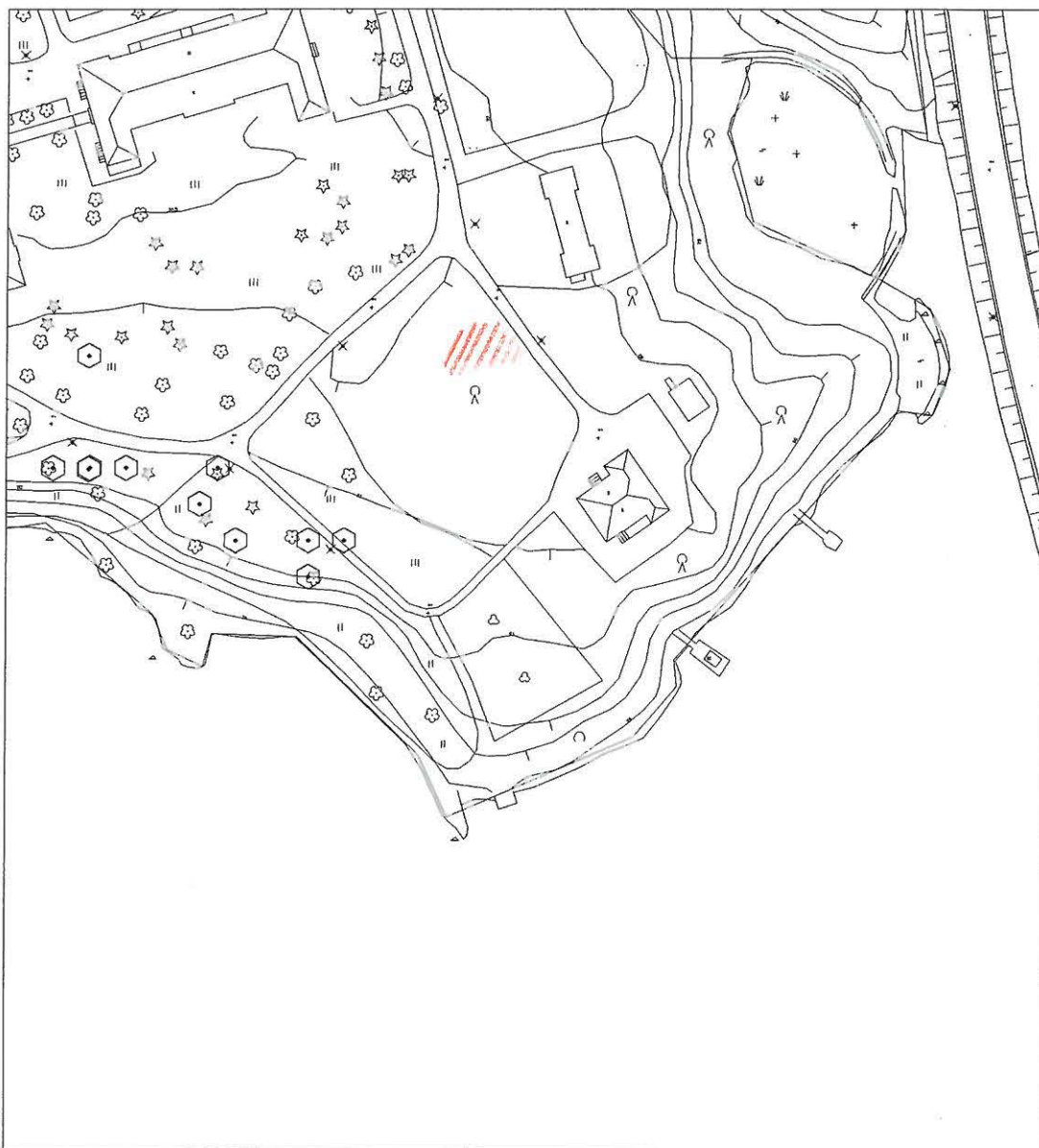

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.2.1. Pitkäniemi 4, kvartsien irtolöytöpaikka [5]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000

 = tarkastettu alue (koepistot)

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.2.2. Moisio, kvartsien irtolöytöpaikka [6]

Kunta: Nokia
Kylä: Kulju
Kohteen nimi: Moisio
Muinaisjäännöstyyppi: löytöpaikat
Tyyppin tarkenne: irtolöytöpaikat
Ajoitus: kivikautinen
Sijainti
 Peruskartta: 2123 02 SIURO
 Koordinaatit: X = 682045
 Y = 246457
 Z = n. 70 m mpy
 Koordinaattiselite: Pellon laidasta, mitattu GPS-laitteella
 Etäisyystieto: n. 10,7 km Nokian kirkosta länteen.

117464. Jokisjärven länsirannalta löydettiin kaksi kvartsia (KM 32360: 1-2) loivasti itään viettävän rinteän yläosasta, suurin piirtein taaemman sähkötolpan ja metsikön väliseltä alueelta. SW.

Merkitty peruskartalle: -

Maastomerkintä: -

Tila- ja omistajatiedot

Kaupungiosa/Kylä: Kulju
 Kortteli/Tilannimi: Moisio
 Tontti/RN:o: 4:177
 Omistaja: Jouti Elli

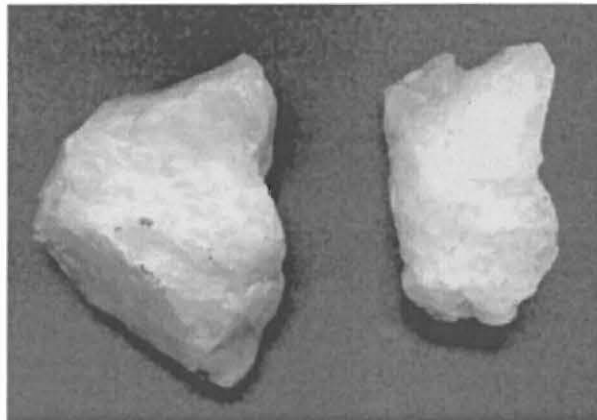
Osoite: Kolmostie 574 as 1, 39500 Ikaalinen
 Kiinteistötunnus: 536-431-4-177

Aiemmat tiedot: -
Aiemmat löydöt: -
Tutkimushistoria: -

Inventointi 2000: Pintapoiminta, Jouko Pukkila
Löydöt: KM 32360: 1-2
Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta
 1:2000
Negatiivit: 117464
Diat: 44503

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot: Pitkäniemen ja Liukuslahden tutkimusten yhteydessä suoritettiin maastotarkastuksia myös Siurossa Jokisjärven ranta-alueilla. Tarkastusten yhteydessä löydettiin kaksi kvartssia Jokisjärven länsipuolelta loivasti itään viettävän savisen rantapellon SW -kulmauksesta 30-40 metrin päässä tiestä. Topografialtaan sovelias kivilautiseksi asuinpaikaksi, mutta idänpuoleisena savirinteenä ehkä kuitenkin epätodennäköinen.

Ympäristö ja maasto: Tasaisesti kohti Jokisjärven rantaa laskevaa liejusavista peltoa, nyt ke-sannolla. Pelto oli heinällä, lounaiskulmassa osaksi apilalla, jonka seasta näkyi paljasta pinta-maata.

Jokisjärven rantapelloilta löydetty kvartsit (KM 32360:1-2). Kuva Jouko Pukkila

Laajuus: n. 1000m², alue, jolta kvartsit löydettiin
Luokitusehdotus perusteluineen: irtolöytöpaikka, kunnes kohteessa on suoritettu laajempi tutkimus
Havaintomahdollisuudet: kasvillisuuden takia heikot
Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: -
Lähilöytöjä: -
Suosittelavat jatkotoimenpiteet: ks. kohta *Hoito ja kunto*. Pintapoiminta tarpeen suorittaa.
Muuta: -
Koekuopat: -

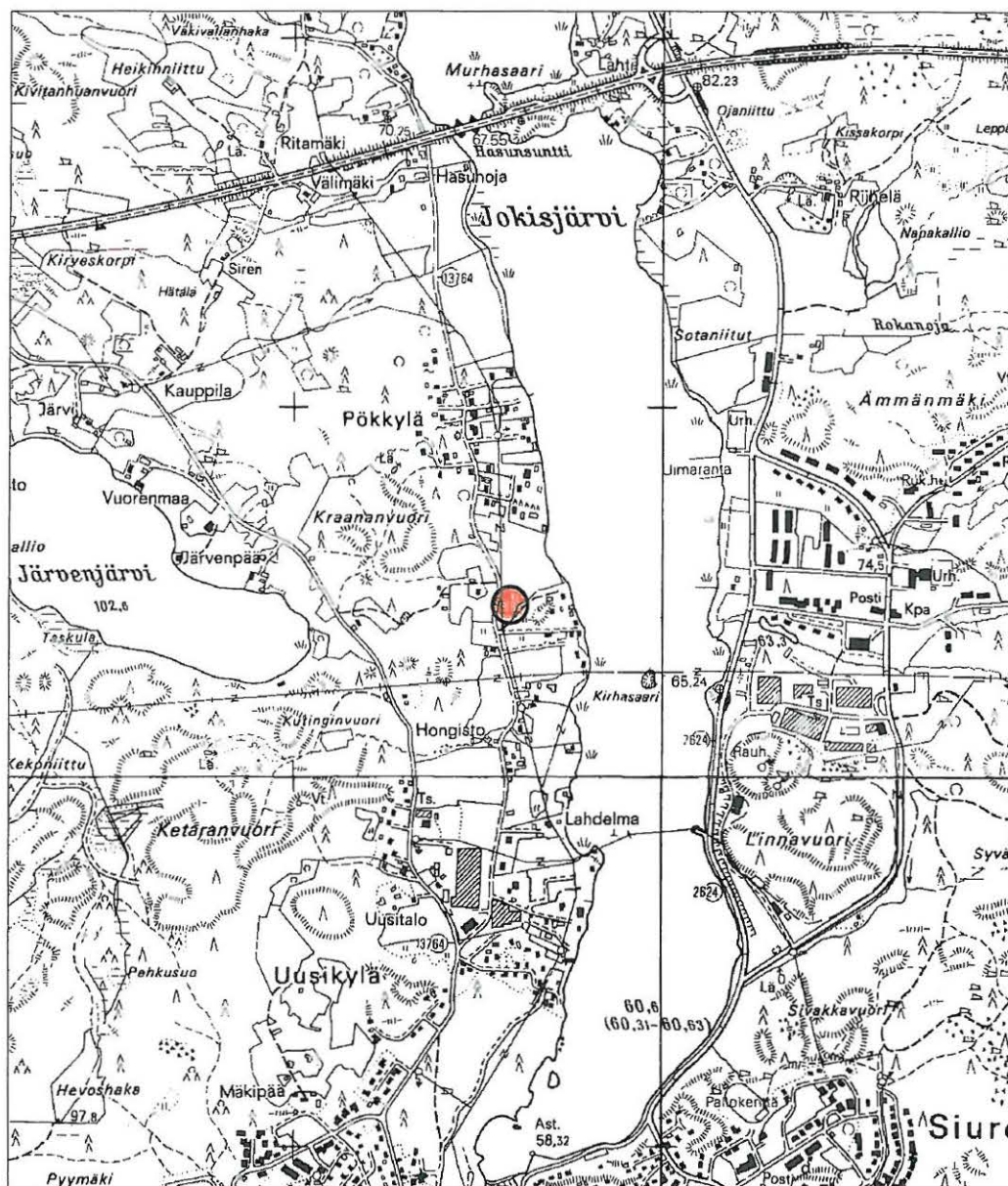
NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.2.2. Moisio, kvartsien irtolöytöpaikka [6]

Ote PerusCD:ltä Häme, versio 99 (Pk 2123 02 SIURO). Mk 1:20 000

X = 682045, Y = 246457, Z = n. 70 m mpy

 = kvartsien irtolöytöpaikka

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.2.2. Moisio, kvartsien irtolöytöpaikka [6]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000

- = tarkastetun alueen raja
 = kvartsien irtolöytöpaikka

4.3. HISTORIALLISEN AJAN KOHTEITA

NOKIA

LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.3.1. Maatialanlahti, historiallinen maakumpu [7]

Kunta: Nokia
Kylä: Maatiala
Kohteen nimi: Maatialanlahti
Muinaisjäännöstyyppi: maarakenteet
Tyypin tarkenne: kummut
Lukumäärä: 1
Ajoitus: historiallinen
Rauhoitusluokka: 2
Mj.rek.nro:
Sijainti
Peruskartta: 2123 05 NOKIA
Koordinaatit: X = 681903
 Y = 247600
 Z = n. 77 m mpy
Koordinaattiselite: mitattu kumpareen laelta GPS-laitteella
Etäisyystieto: n. 800 metriä Nokian kirkosta itään

117461. Maatialanlahden rannalla oleva maakumpare on voimakkaan kasvillisuuden peittämä. SW.

Merkitty peruskartalle: ei merkitty
Maastomerkinä: ei merkintää

Hoito ja kunto: Kesantopellon alapuolisella rantavyöhykkeellä sijaitseva selkeä maakumpare. Vaikuttaa melko ehjältä.

Soveltuvuus matkailu- tai nähtävyyshankkeeksi: Huonosti. Maasto kohteen ympäristössä on peitteistä ja sen saavutettavuus hankala, kuljettava joko kesantopellon läpi tai alueen asutuksen läpi.

Tila- ja omistajatiedot

Kaupunginosa/Kylä: 10P
 Kortteli/Tilannimi:
 Tontti/RN:o:
 Omistaja: Nokian kaupunki
 Osoite: Harjukatu 23, 37100 Nokia
 Kiinteistötunnus: 536-10-9903-0

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tutkimushistoria: -

Inventointi 2000: tarkastus 1.7.2000 Jouko Pukkila

Löydöt: -

Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta 1:2000

Negatiivit: 117461-62

Diat: 44504-44505

117462. Kummun laella oleva kuoppa. SSW.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot: Maatianlahden suussa sen SW-rannalla lehtipuuvaltaisessa sekametsässä n. 10 m rannasta sijaitseva epämääräinen maan- ja kivensekainen kumpare, jonka keskelle on kaivettu kuoppa (halk. n. 80 cm, syvyys 40 cm.). Kairalla koetettaessa se

kuopan keskustassa tuntui n. 20 cm syvyydellä osuvan puuhun. Maalaji kivien päällä on hiekkaa. Kumpareen päällä kasvillisuus on kieloa ja ohutta heinää, paljon on pelkkää kariketta.

Ympäristö ja maasto: Lehtipuuvaltainen rantametsikkö, matalaa, vain hieman veden pinnan yläpuolella olevaa loivaa maastoa. Heti kumpareen takana alkaa ilmeisesti vanha rantatörmä, jonka päällä on nykyisin kesantona oleva pelto.

Laajuusarvio ja perusteet: n. 50 m², kumpareen näkyvät osat ja muinaismuistolain mukainen suoja-alue.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen (2 m säteellä muinaisjäännöksen rajoista),

Suojelutoimenpiteet kentällä: -

Luokitusehdotus perusteluineen: Luokka 2.

Havaintomahdollisuudet: kasvillisuuden takia melko huonot

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Keskustaajaman osayleiskaavassa alue on merkitty virkistysalueeksi.

Lähilöytöjä: -

Suosittelvat jatkotoimenpiteet: -

Muuta: -

Koekuopat: -

NOKIA

LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.3.1. Maatialanlahti, historiallinen maakumpu [7]

Ote PerusCD:ltä Häme, versio 99 (Pk 2123 05 NOKIA). Mk 1:20 000

X = 681903, Y = 247600, Z = n. 77 m mpy

 = maakumpu

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.3.1. Maatialanlahti, historiallinen maakumpu [7]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000

 = maakumpu

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.3.2. Pitkäniemi 1, maanalaisia kiinteitä rakenteita (uusi aika) [8]

Kunta:	Nokia
Kylä:	Pitkäniemi
Kohteen nimi:	Pitkäniemi 1
Muinaisjäännöstyyppi:	maanalaiset kiinteät rakenteet
Tyypin tarkenne:	ladotut/muuratut
Lukumäärä:	2
Ajoitus:	
Rauhoitusluokka:	-
Mj.rek.nro:	
Sijainti	
Peruskartta:	2123 05 NOKIA
Koordinaatit:	X = 681895 Y = 247793 Z = n. 80 m mpy
Koordinaattiselite:	alueen keskeltä, mitattu peruskartasta
Etäisyystieto:	n. 2,7 km Nokian kirkosta itään
Merkitty peruskartalle:	ei merkitty
Maastomerkintä:	ei merkintää

117449. Pitkäniemen tutkimusalue 1. E.

Hoito ja kunto: Alue sijaitsee tasaisella maalla hieman 80 m:n korkeuskäyrän yläpuolella jyrkähkön rinteeseen yläpuolisella, hoitamattomalla metsittyneellä ranta-alueella. Sairaalan puoleisella alueella on hoidettu puutarha-alue ja nurmikenttä, rinteeseen alapuolinen alue on loivaa rinnettä,

paikoin lähes tasaista maata. Aivan rannassa on pitkiä matkoja isoista lohkokivistä tehtyä terasointia.

Soveltuvuus matkailu- tai nähtävyydenkohteeksi: Huonosti, sillä kohde sijaitsee sairaala-alueella eikä siinä ole maan pinnalle näkyviä rakenteita.

Tila- ja omistajatiedot

Kaupunginosa/Kylä: Maatiala (10)
 Kortteli/Tilannimi: 25
 Tontti/RN:o: 2
 Omistaja: Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
 Osoite: PL 2000, 33521 Tampere
 Kiinteistötunnus: 536-10-25-2

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tutkimushistoria: Pitkäniemen alueella ei ole aiemmin suoritettu arkeologisia tutkimuksia, mutta sairaalan jostain pellostä on saatu irtolöytönä reikäkivi (HM 2001:1).

Inventointi 2000: Koekaivaus 26.6.-2.7.2000 Jouko Pukkila, n. 1000 m² teknisenä apulaisena Elsa Österberg, kaivaustyövoimana kuusi nokialaista lukio-laista.

Löydöt: KM 32362:1-7

Kartat: peruskarttaote 1:20 000, ote kaavoituksen pohjakartasta 1:2000, suurenno kaavoituksen pohjakartasta 1:500

Negatiivit: 117441-42, 117445, 117449

Diat: 44506-44509

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot: Yksi kuoppa (470/590) kaivettiin terassin alarinteen, muut sen laelle. Alarinteen kuoppa oli löydötön, mutta muista poiketen siinä tavoitettiin savikerroksen alta siltti. Kiinteitä, todennäköisesti hyvin nuoria rakenteita havaittiin kahdessa kuopassa. Kuopassa 480/540 oli 15-25 cm syvyydessä pyöreähköjä halkaisijaltaan n. 10 cm olevia kiviä ja niiden välissä ja alla hiekkaa. Rakenne toi mieleen nupukiveyksen. Löytöaines oli nuorta: tiiltä ja tasolasia, iältään epämääräisempiä ovat kaksi palamattoman luun kappaletta. Toinen rakenne havaittiin kuopassa 500/490 50 cm syvyydessä. Kyseessä on kivistä, tiilistä ja laastista muodostunut rakenne, jonka luonne yritettiin selvittää laajentamalla kuoppaa, mutta rajoja ei saatu esille. Koska rakenne vaikutti nuorelta eikä löytöaines viitannut keskiaikaiseen tai vanhempaan ajoitusmahdollisuuteen, kuoppa peitettiin ja rakenne jätettiin koskemattomaksi. Löydöistä on talteen otettu mm. rautainen soikea rautalevy (KM 32362:1) kuopasta 480/560, jonka kapeammissa päissä on samaan suuntaan taipuvat tapit. Esine vaikuttaa jonkinlaiselta jäähokilta. Muissa kuopissa havaittiin nuoria löytöjä sekä kyntökerros, jonka seurauksena maa oli sekoittunut vähintään 30 sentin syvyyteen. Todetut rakenteet ovat ilmeisesti hyvin nuoria, mahdollisesti peltovaiheen jälkeisiä.

Ympäristö ja maasto: Alue 1 sijaitsee Pitkäniemen sairaala-alueen eteläpuolella Pyhäjärven pohjoisrannassa 80 m mpy korkeudella olevan rantatörmän molemmin puolin kohdassa, jossa orientaatio on lounaaseen. Mainittu korkeuskäyrä muodostaa maaston oikeastaan ainoan selkeän topografisen piirteen, sen yläpuolella oleva alue on tasaista, laakea hoidettua maastoa. Törmän reunan kohdalta maasto laskee muutaman metrin matkalla kaksi-kolme metriä kohti rantaa. Te-

rassin ja rannan välissä on muutamasta metristä noin kymmeneen metriin leveä tasainen, osaksi voimakkaasti muokattu laakea rantakaistale. Muokkauksen huomaa parhaiten vesirajassa kulkevasta, isoista lohkotuista kivistä tehdystä pengerryksestä. Etelärannassa on myös kolme kivilaituria.

Itäranta on erotettavissa edellisestä suuremman muokkauksen ja lehtipuuvaltaisen sekametsän takia. Maaperä on tällä alueella liejusavea.

Laajuusarvio ja perusteet: 200m², löydölliset koekuopat ja alue niiden ympärillä
Ehdotus suoja-alueeksi: koekuoppien ympärillä 10x10 metrin alue.

117442. Pitkäniemen tutkimusalueen koekuopassa 480/540 todettu pihakiveyksen kaltainen kiveys kuvattuna profiilissa. W.

Suojelutoimenpiteet kentällä: -

Luokitusehdotus perusteluineen: Luokka 2. Selkeitä rakenteita, joiden tarkempi ajoitus on epävarma.

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Keskustaajaman osayleiskaavassa alue on merkitty julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi.

Lähilöytöjä: -

Suosittelavat jatkotoimenpiteet: -

Muuta: -

Koekuopat:

Koekuopat tehtiin koordinaatistoon, jonka origopiste oli 500/500 ja joka kiinnitettiin seuraavasti: origopisteestä 31,35 m päässä oli N – suuntaan oli piste, jonka etäisyys lähimmän talon SE-kulmaan oli 26,30 m ja suunta 353 gon, toisen linjan etäisyys saman talon SW – kulmaan oli 48,30 m ja suunta 310 gon.

Koekuoppa 470/560

50x100 cm, 90 cm (ylärinteen puoleinen profiili)

Törmän rinteessä n. 3 m päässä sen reunasta (laen taitteesta) S-suuntaan. Suhteellisen jyrkässä rinteessä. Heinikkoa, rentukoita, eril. kukkaa.

0-15 cm: juurien ja mineraalimaan sekainen savikerros, 15-50 cm: tiivis, osin ruosteläiskäinen savi, 50-60 cm: siltin ja saven sekainen kerros, 60 cm → kerrallista silttiä.

Muuta: kuoppaa laajennettu hiekkamaan esille saamiseksi ja sen luonteen määrittämiseksi.

Ei löytöjä

Koekuoppa 480/540

50 x 50 cm, 45 cm

Tasaisella maalla n. 3 m terassin reunasta N-suuntaan. Heinikkoa.

0-3 cm: pintaturve, 3-15 cm: savi, 15-25 cm: kiveys pyöreistä, halk. n. 10 cm kivistä, kivien välissä ja alla hiekkaa, 25 – 45 cm: ruosteläiskäinen savi, 45 cm → vaalea savi.

Ei löytöjä.

Koekuoppa 480/560

50x50 cm, 45 cm

Tasaisella maalla n. 6-7 m terassin reunasta N-suuntaan. Aluskasvillisuus sammalta, eril. pintakasvillisuutta kuten mansikkaa ym.

0-5 cm: tumma savi, 5-25 cm: hieman ruskehtava savi, 25 cm → yläosiltaan ruosteläiskäinen savi, alempana puhtaampi vaalea savi.

Löydöt: KM 32362: 1- 3

Koekuoppa 480/570

50 x 50 cm, 40 cm.

Aivan tien vieressä kohdassa, jossa tien ja terassin laen väli on 6 – 7 m. Heinikkoa, vieressä pähkinäpensas.

0 –20 cm: peltomullan sekainen savi, 20 cm → vaalea savi, yksi kvartsi (n. 20 cm)

Löydöt: KM 32362: 4

Koekuoppa 490/530

50x50 cm, 60 cm.

Sijaitsee tasaisella maalla n. 8-9 m terassin reunasta N-suuntaan. Rentukoita, heinää, pieniä puuntaimia

0-3 cm: pintaturve, 3-39 cm: ruskehtava savipeltomullan sek. savi., 30-35 cm: W-seinämässä ohut hiekkakerros. 39 cm → harmaa savi

Ei löytöjä

Koekuoppa 500/480

50x50 cm, 60 cm (juurten takia tähän syvyyteen kaivettiin vain toinen puoli)

Kuoppa sijaitsee tasaisella maalla n. 3 m terassin reunasta N-suuntaan, 1 m tien reunasta S-suuntaan. Vahvaa heinikkoa.

0-3 cm pintaturve, 3-30 cm juurten ja mullan sekainen savi, 30 cm → ruosteläiskäinen tiivis savi

Ei löytöjä

Koekuoppa 500/490

40 x 80cm, 50 cm.

Tasaisella maalla n. 3 m terassin reunasta N-suuntaan, n. 5-6 m. tien reunasta S-suuntaan. Vahvaa heinää .

0-50 cm: savea, johon sekoittunut mm. runsaasti tiilen kappaleita. 50 cm: kiveys, sen päällä tiiliä. Kiveystä ei kaivettu rikki.

Löydöt: KM 32362: 5

Koekuoppa 500/510

50 x 50 cm, 45 cm.

Tasaisella heinittyneellä maalla terassin reunasta n. 3-4 m N-suuntaan, tien laidasta 6-7 m S-suuntaan.

0-2 cm: pintaturve, 2 cm → harmaa savi, ylempänä tummempi.

Löydöt: KM 32362: 6

Koekuoppa 500/535

50x50 cm koepisto, 40 cm (21.6.)

Tasaisella maalla n. 2 m hiekkatien S – puolella, ohutta heinää, pohjalla sammal.

0-10 cm pintaturve, 10-35 cm peltomullan ja saven sekainen kerros, 35 cm → vaalea tiivis savi, ei näytettä, ei kuvia, pinta otetaan. Löytöinä

Löydöt: KM 32362: 7

NOKIA

LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.3.2. Pitkäniemi 1, maanalaisia kiinteitä rakenteita (uusi aika) [8]

Ote PerusCD:ltä Häme, versio 99 (Pk 2123 02 SIURO). Mk 1:20 000

X = 681895, Y = 247793, Z = n. 80 m mpy

 = koekuopitusalueen sijainti

NOKIA

PITKÄNIEMEN JA LIUKUSLAHDEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.3.2. Pitkäniemi 1, maanalaisia kiinteitä rakenteita (uusi aika) [8]

Ote kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:2000. Koekuoppien tarkempi sijainti ks. kaavoituksen pohjakartan suurennos

 = koekuopitusalue

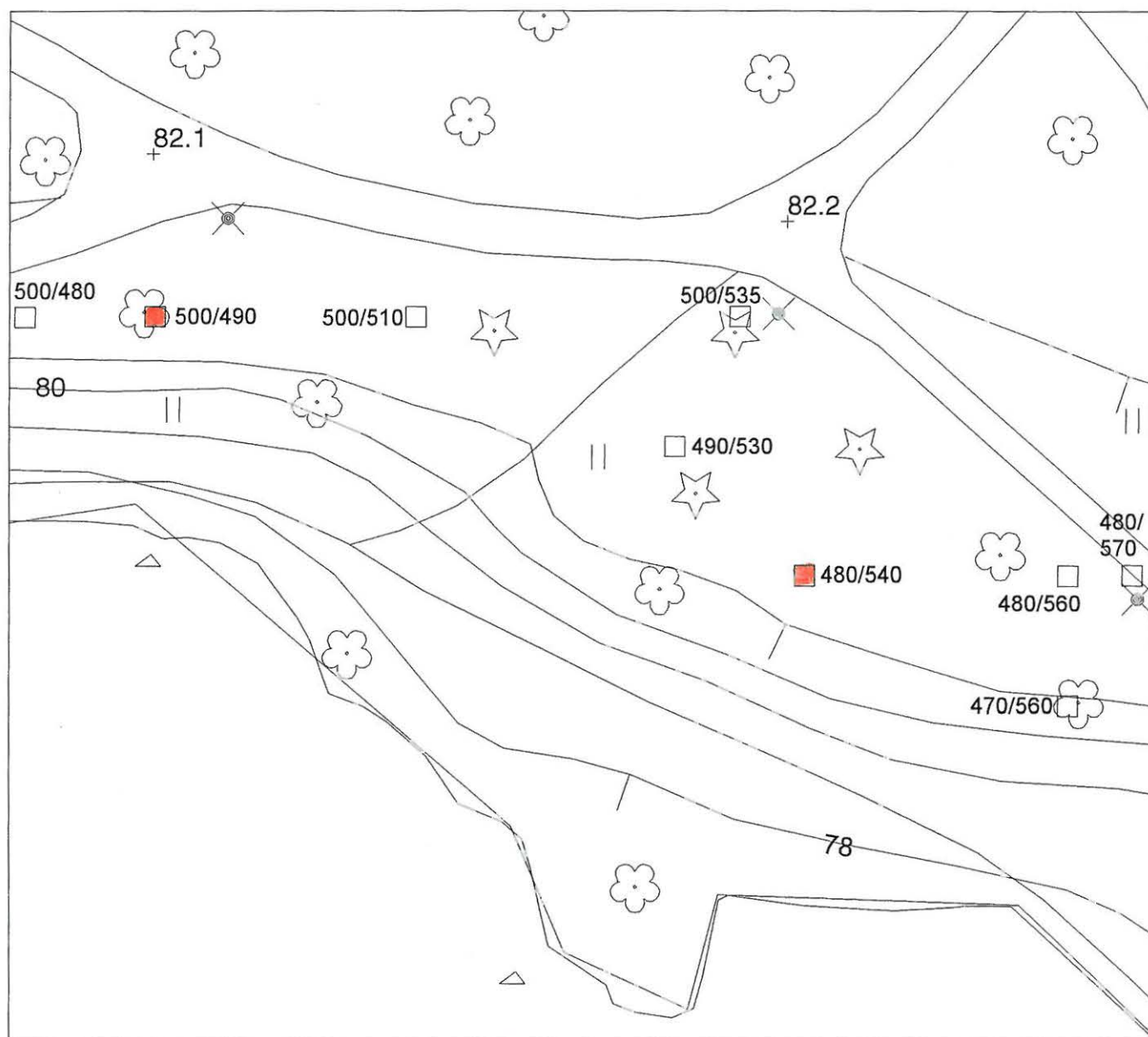

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

4.3.2. Pitkäniemi 1, maanalaisia kiinteitä rakenteita (uusi aika) [8]

Suurennos kaavoituksen pohjakartasta. Mk 1:500

- 500|510 = koekuoppa ja sen numero
■ = maanalaisia kiinteitä rakenteita

ARKISTOLÄHTEET

- Erä-Esko, Aarni 1948: Nokian kauppalan ja entisen Pohjois-Pirkkalan pitäjän Tampereen kaupunkiin liitettyjen osien kiinteät muinaisjäännökset. Inventointikertomus. MV/AOA.
- Hakanpää, Päivi 1997: Kertomus Nokian Hauroisten Sotkanlinnan röykkiön kaivauksista 3.6. – 12.7.1996. Kaivauskertomus 3.3.1997. Kaivauskertomus. MV/AOA.
- Hakanpää, Päivi 1998: Kertomus Nokian Hauroisten Sotkanlinnan röykkiön kaivauksista ja sen ympäristön koetutkimuksista 23.6. – 25.7.1997. Kaivauskertomus. MV/AOA, kopio TMMY.
- Kumpulainen, Miikka 1998: Kertomus Nokian Hauroisten Sotkanlinnan röykkiön nro 3 kaivauksista ja kalliomäen viereisen pellon koetutkimuksista 6.7. – 30.7.1998. Kaivauskertomus. MV/AOA, kopio TMMY.
- Renvall, Erkki 1985: Nokian kaupungin inventointi 1985. Inventointikertomus. MV/AOA.
- Soininen, Tuija-Liisa 1999: Pirkkala. Arkeologinen perusinventointi 1998. TMMY.

KIRJALLISUUS

- Alhonen, Pentti 1988: Tampereen luonnonympäristön kehitysvaiheet. - *Tampereen historia I*. Tampere.
- Koivuniemi, Jussi, Kaarninen, Mervi & Kaarninen, Pekka 1994: Nokian ja Pirkkalan historia. Forssa 1994.
- Korpela, Kalevi, Tarmio, Hannu & Papunen, Pentti: *Suomen maa 5. Maantieteellisyhteiskunnallinen tieto- ja hakuteos*. Porvoo – Hki.
- Matisto, Arvo & Virkkala, Kalevi 1964: Tampereen seudun geologia. Porvoo - Hki. 137 s.
- Miettinen, Mirja 1974: Vanhan Pirkkalan esihistoria. - *Vanhan Pirkkalan historia*. Tampere. S. 881-968.
- Pirkanmaan liitto 1996. *Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset*. Julkaisu B 36. Tampere.

RAPORTISSA KÄYTETYT LYHENTEET

- HM Hämeen museo (Tampere)
- KM Kansallismuseo (Helsinki)
- MV Museovirasto (Helsinki)
- TMMY Tampereen museot, maakunnallinen yksikkö (Tampere)
- TYA Turun yliopisto, arkeologian oppiaine (Turku)

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

LUETTELO MUSTAVALKONEGATIIVEISTA (117427-117466)

Negatiivit on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin.

neg nro	kuvan aihe	kuvaus- suunta	pvm 2000	kuvaaja
117427	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Yleiskuva tutkimusalueesta	SE	8.6.	Elsa Österberg
117428	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Yleiskuva tutkimusalueesta	SSE	8.6.	Elsa Österberg
117429	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Työkuva	SSE	10.6.	Elsa Österberg
117430	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Työkuva	SE	10.6.	Elsa Österberg
117431	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuopan 185/185 NW –seinämä	SE	13.6.	Jouko Pukkila
117432	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuopan 190/195 NE-profiilissa näkyvää pyörätien pohjustusta	SW	14.6.	Jouko Pukkila
117433	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuoppa 210/185, NW-seinämän maakerrokset	SE	15.6.	Jouko Pukkila
117434	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuopan 210/175 pohja ja SE-seinämä	SE	16.6.	Jouko Pukkila
117435	Nokia Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Koekuopan 220/175 pohjan kivet ja NE –seinämä	SW	16.6.	Jouko Pukkila
117436	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuopan 210/180 pohjan kivet ja NE-seinämä.	SW	16.6.	Jouko Pukkila
117437	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuoppa 215/165 ylhäältä.	SW	16.6.	Elsa Österberg
117438	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuoppa 215/165 ylhäältä sen jälkeen, kun iso kivi poistettu	SW	16.6.	Elsa Österberg
117439	Nokia Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Koekuoppa 220/185 ylhäältä. Kuopan pohjalla olevat isot, ilmeisesti luontaiset kivet.	NE	20.6.	Jouko Pukkila
117440	Nokia Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Koekuoppa 230/175 ylhäältä, kuopassa olevat ladotut (?) ja kuumuuden (?) lohkomat kivet.	NE	20.6.	Elsa Österberg
117441	Nokia Pitkäniemi alue 1. Koekuoppa 500/490 ylhäältä, kiveys kuopan pohjassa.	SSE	21.6.	Elsa Österberg
117442	Nokia Pitkäniemi alue 1. Koekuopan 480/540 E-seinämän profiili, jossa näkyy tasossa dokumentoitu kiveys.	W	27.6.	Jouko Pukkila
117443	Nokia Pitkäniemi alue 4, kuopassa 1 näkyvä kiveys.		28.6.	Elsa Österberg
117444	Nokia Pitkäniemi alue 4, kuopan 1 pohja.		29.6.	Elsa Österberg
117445	Nokia Pitkäniemi alue 1. Kuopan 470/560 N-profiilissa näkyvät savi- ja silttipatjat.	S	29.6.	Jouko Pukkila
117446	Nokia Pitkäniemi alue 4, kuopan 1 W-profiilissa näkyvää kiveystä.	E	29.6.	Jouko Pukkila
117447	Nokia Pitkäniemi alue 4, yleiskuva.	NE	29.6.	Jouko Pukkila
117448	Nokia Pitkäniemi alue 4, alueen keskellä oleva kumpare, nyt kasvillisuuden peittämänä.	NE	29.6.	Jouko Pukkila
117449	Nokia Pitkäniemi alue 1. Yleiskuva E-suunnasta. Koekaivausalue sijaitsee tien takana metsikössä.	E	29.6.	Jouko Pukkila
117450	Nokia Pitkäniemi alue 2, koekuopan 1 N-profiili.	S	30.6.	Jouko Pukkila
117451	Nokia Pitkäniemi alue 2, koekuopan 2 N-profiili. Huomaa kulttuurikerros.	S	30.6.	Jouko Pukkila
117452	Nokia Pitkäniemi alue 2, koekuopan 10 W-profiilissa selkeänä näkyvä saven ja siltin aaltomainen raja.	E	3.7.	Jouko Pukkila
117453	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Harakkakallion Liukuslahden puoleinen pää.	SSE	4.7.	Jouko Pukkila
117454	Nokia Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Mäen rinteessä todettu uusi kalmisto. Oikeassa reunassa olevan kiven edestä löytyi keramiikkaa. Taustalla häämöttävän kallion laella on tutkittu rautakautisia muinaisjäänöksiä	S	4.7.	Jouko Pukkila
117455	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Kvartsijuoni Harakkakallion SE-päädystä.	SE	4.7.	Jouko Pukkila
117456	Nokia Pitkäniemi alue 6, koekuopan 290/270 kivet ylhäältä.	S	5.7.	Elsa Österberg
117457	Nokia Pitkäniemi alue 6, kuoppa 300/270. W-profiili.	E	6.7.	Jouko Pukkila
117458	Nokia Pitkäniemi alue 6. Yleiskuva alueesta.	SE	6.7.	Jouko Pukkila
117459	Nokia Pitkäniemi alue 2. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee aivan rannassa hoidetun nurmikon takana.	NE	6.7.	Jouko Pukkila

117460	Nokia Pitkäniemi alue 2. Kuva asuinpaikalta kohti taustalla häämöttävää Pirkkalan Isosaarta, jossa on myös kivikautinen asuinpaikka.	N	6.7.	Jouko Pukkila
117461	Nokia Maatiala. Rannassa sijaitseva muokattu kumpare.	SW	6.7.	Jouko Pukkila
117462	Nokia Maatiala. Em. kumpareen keskellä oleva painanne.	SSW	6.7.	Jouko Pukkila
117464	Nokia Kulju, kvartsien löytöpaikka pellolla Jokisjärven Länsirannalla.	SW	6.7.	Jouko Pukkila
117465	Nokia Pitkäniemi alue 6, koekuoppa 290/300, kuoppajäännös S - profiilissa	N	6.7.	Elsa Österberg
117466	Nokia Pitkäniemi alue 6, koekuoppa 290/300, E – profiili	W	6.7.	Elsa Österberg

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEOLOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

LUETTELO DIAPOSITIIVEISTA (44471-44509)

Diat on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin.

dia nro	kuvan aihe	kuvaus- suunta	pvm 2000	kuvaaja
44471	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Yleiskuva tutkimusalueesta	SE	8.6.	Elsa Österberg
44472	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Yleiskuva tutkimusalueesta	SSE	8.6.	Elsa Österberg
44473	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuopan 185/185 NW –seinämä	SE	13.6.	Jouko Pukkila
44474	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuopan 190/195 NE-profiilissa näkyvää pyörätien pohjustusta	SW	14.6.	Jouko Pukkila
44475	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuopan 210/175 NW-seinämä. Keski-vaiheilla profiilia tummempi, hieman punertava maakerros kivien välissä ja ympärillä	SW	16.6.	Jouko Pukkila
44476	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuoppa 210/185, NW-seinämän maakerrokset	SE	15.6.	Jouko Pukkila
44477	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuoppa 215/165 ylhäältä .	SW	16.6.	Elsa Österberg
44478	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Koekuoppa 215/165 ylhäältä sen jälkeen, kun iso kivi poistettu	SW	16.6.	Elsa Österberg
44479	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Harakkakallion Liukuslahden puoleinen pää.	SSE	4.7.	Jouko Pukkila
X 44480	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Kvartsijuoni Harakkakallion SE-päädystä.	SE	4.7.	Jouko Pukkila
44481	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Työkuva	SSE	10.6.	Elsa Österberg
44482	Nokia Hauroinen Liukuslahti. Työkuva	SE	10.6.	Elsa Österberg
44483	Nokia Pitkäniemi alue 2. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee aivan rannassa hoidetun nurmikon takana.	NE	6.7.	Jouko Pukkila
X 44484	Nokia Pitkäniemi alue 2. Kuva asuinpaikalta kohti taustalla häämöttävää Pirkkalan Isosaarta, jossa on myös kivikautinen asuinpaikka.	N	6.7.	Jouko Pukkila
44485	Nokia Pitkäniemi alue 2, koekuopan 1 N-profiili.	S	30.6.	Jouko Pukkila
44486	Nokia Pitkäniemi alue 2, koekuopan 2 N-profiili. Huomaa kulttuurikerros.	S	30.6.	Jouko Pukkila
44487	Nokia Pitkäniemi alue 2, koekuopan 10 W-profiilissa selkeänä näkyvä saven ja siltin aaltomainen raja.	E	3.7.	Jouko Pukkila
44488	Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Mäen rinteessä todettu uusi kalmisto. Oikeassa reunassa olevan kiven edestä löytyi keramiikkaa. Taustalla häämöttävän kallion laella on tutkittu rautakautisia muinaisjäänneksiä	S	4.7.	Jouko Pukkila
44489	Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Koekuopan 220/175 pohjan kivet ja NE –seinämä	SW	16.6.	Jouko Pukkila
44490	Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Koekuopassa 220/175 olevaa kiveystä ja tummaa maata ylhäältä kuvattuna.	SW	16.6.	Jouko Pukkila
44491	Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Koekuoppa 230/175 ylhäältä, kuopassa olevat ladotut (?) ja kuumuuden (?) lohkomat kivet.	NE	20.6.	Jouko Pukkila
44492	Hauroinen Liukuslahti Sotkanlinna. Koekuoppa 220/185 ylhäältä. Kuopan pohjalla olevat isot, ilmeisesti luontaiset kivet.	NE	20.6.	Jouko Pukkila
44493	Nokia Pitkäniemi alue 6. Yleiskuva alueesta SE(?) -suunnasta.	SE	6.7.	Jouko Pukkila
44494	Nokia Pitkäniemi alue 6, koekuoppa 290/300, kuoppajäänös S – profiilissa	N	6.7.	Elsa Österberg
44495	Nokia Pitkäniemi alue 6, koekuoppa 290/300, E – profiili	W	6.7.	Elsa Österberg
44496	Nokia Pitkäniemi alue 6, kuoppa 300/270. W-profiili.	E	6.7.	Jouko Pukkila
44497	Nokia Pitkäniemi alue 6, kuoppa 290/270 kiveys ylhäältä.	S	5.7.	Elsa Österberg
44498	Nokia Pitkäniemi alue 4, yleiskuva.	NE	29.6.	Jouko Pukkila
44499	Nokia Pitkäniemi 4, alueen keskellä oleva kumpare, nyt kasvillisuuden peittämänä.	NE	29.6.	Jouko Pukkila
44500	Nokia Pitkäniemi alue 4, kuopassa 1 näkyvä kiveys.		28.6.	Elsa Österberg
44501	Nokia Pitkäniemi alue 4, kuopan W-profiilissa näkyvää kiveystä.	E	29.6.	Jouko Pukkila
44502	Nokia Pitkäniemi alue 4, kuopan 1 pohja.		29.6.	Elsa Österberg
44503	Nokia Kulju, kvartsien löytöpaikka pellolla Jokisjärven Länsirannalla.	SW	6.7.	Jouko Pukkila
44504	Nokia Maatiala. Rannassa sijaitseva muokattu kumpare.	SW	6.7.	Jouko Pukkila
44505	Nokia Maatiala. Em. kumpareen keskellä oleva painanne.	SSW	6.7.	Jouko Pukkila
44506	Nokia Pitkäniemi alue 1. Yleiskuva E-suunnasta. Koekaivausalue sijaitsee tien takana metsikössä.	E	29.6.	Jouko Pukkila
44507	Nokia Pitkäniemi alue 1. Koekuoppa 500/490 ylhäältä, kiveys kuopan pohjassa.	SSE	21.6.	Elsa Österberg

X ruutuunat 4.4.2001 LR

44508	Nokia Pitkäniemi alue 1. Koekuopan 480/540 E-seinämän profiili, jossa näkyy tasossa dokumentoitu kiveys	W	27.6.	Jouko Pukkila
44509	Nokia Pitkäniemi 1. Kuopan 470/560 N-profilissa näkyvät savi- ja siltti-patjat.	S	29.6.	Jouko Pukkila

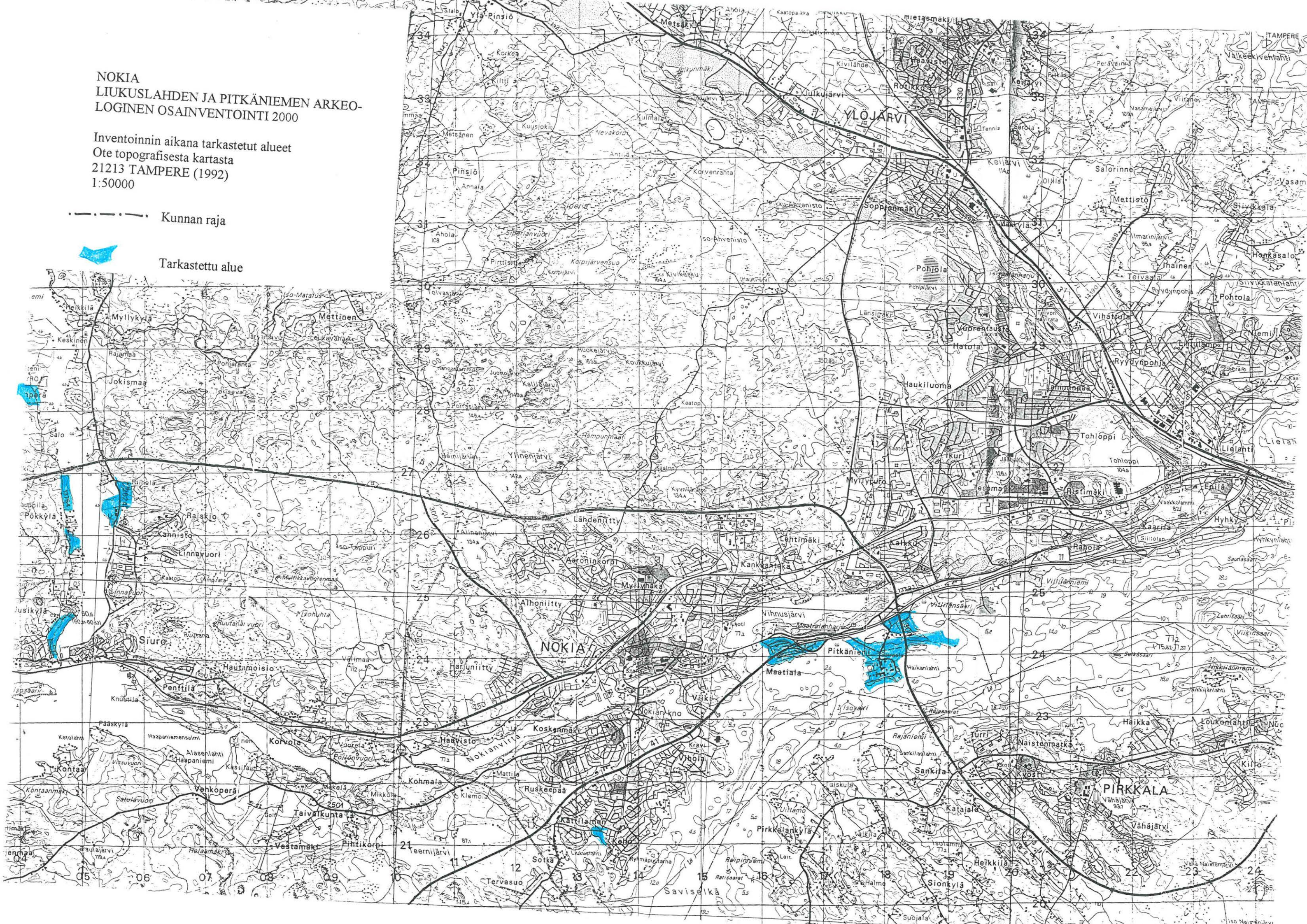

NOKIA
LIUKUSLAHDEN JA PITKÄNIEMEN ARKEO-
LOGINEN OSAINVENTOINTI 2000

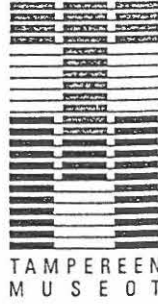
Inventoinnin aikana tarkastetut alueet
Ote topografisesta kartasta
21213 TAMPERE (1992)
1:50000

--- Kunnan raja

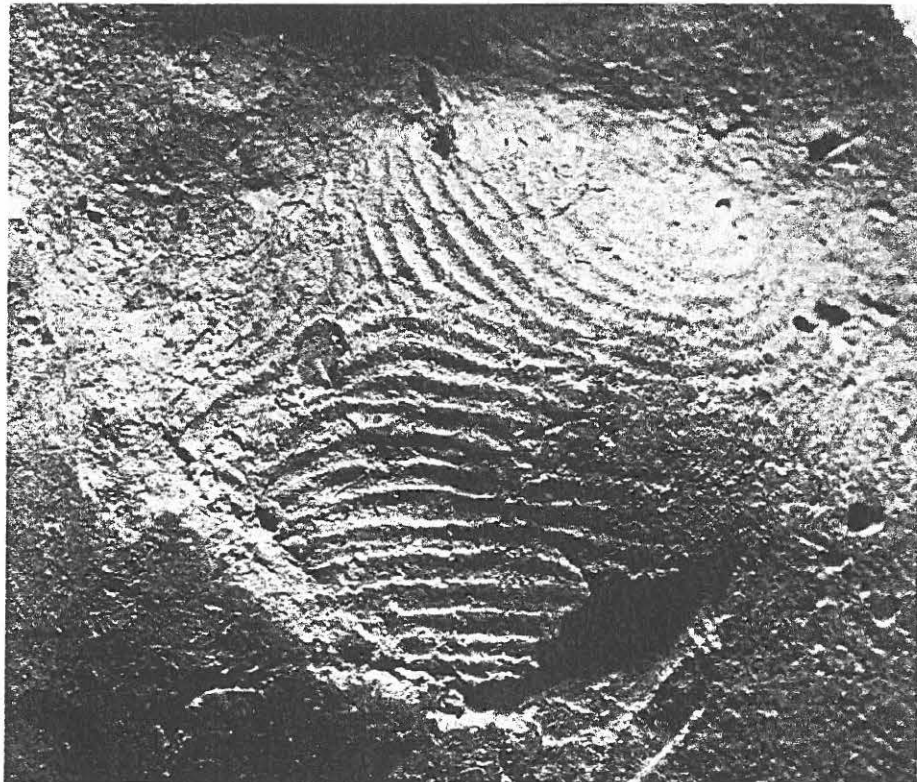
Tarkastettu alue

Tampereen museot Maakunnallinen yksikkö Arkeologisia raportteja 2001

Sormenjälki saviastiassa, Kangasala, Sarsa. Kuva Tampereen museot/M.Kekkonen